

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Dronning Ingrid lægger blomster på monumentet i Mindelunden i Ryvangen den 4. maj om aftenen, bistået af sit barnebarn Kronprisen.

(Nordfoto/Keld Navntoft)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Bibliotekar Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Korpsmester Hans Bøjlund
Påbyvej 36, 6000 Kolding
Tlf. 75 56 90 49

Fhv. skoleinspektør Johs. Fosmark,
Chr. Winthersvej 1,
8600 Silkeborg

Chefkonulent Martin Frøland-Rasmussen,
Vangede Bygade 64, st. th,
2820 Gentofte.
Tlf. 31 68 15 25.

Tømrermester Erik Hauberg
Holballe, Tandslæt, 6470 Sydals
Tlf. 74 40 76 32

Direktør Bernth Johannesson
Johs. V. Jensens allé 48, 4. tv.,
2000 Frederiksberg C.
Tlf. 31 16 32 84

Læge Axel Jørgensen
Duebrodrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Overlærer Jørgen Kjeldsen,
Svendborgvej 85, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 23 72

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

General Fl. Bussenius Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42
Sommer: 42 65 05 11

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Journalist Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Fangesammenslutningens Rekreatjonsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreatjonsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos den fungerende formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatjonsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatjonshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da de bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatjonsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreatjons- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1,2., København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreatjonsformål eller -hjælp i særlige trangtilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik Finderup
Bernadotteparken 57,
Himmelev
4000 Roskilde
42 35 39 11
Giro 9 31 54 54

REDAKTION

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

Hans Andersen
Sløssevej 19, Sørup
4894 Øster Ulslev
53 86 55 59 og 53 87 13 00
(ansvarshavende under
Johs. Fosmarks sygdom)

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

PIGTRAAD bandt os sammen i et halvt århundrede.....	44
Ved Bernadottes Eg.....	52
50-året for befrielses- dagene set fra Odense.....	53
Bestyrelsesmøde i Kammeraternes Hjælpefond..	60
Runde dage	57
Foreninger.	62
Bøger	68
Mindeord.....	70
Appel.....	71

TIL ABONNENTERNE

Dette er bladet PIGTRAAD/GE-
STAPOFANGENS sidste num-
mer. Bladet er dermed i 1995 ik-
ke udkommet med 7 numre som
forudset, men med 4 numre på
ialt 128 sider. Skulle nogen af
abonnenterne imod forventning
finde, at de har betalt for meget
for bladet, kan de ved skriftlig
henvendelse til kassereren in-
den den 15. juli 1995 få tilbagebe-
talt en forholdsmæssig del af
abonnementsprisen.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1995

50. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
 Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
 Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
 Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Redaktør Johs. Fosmark

fotograferet i 1986
 med bladets netop
 udkomne 40 års
 jubilæums-nummer
 og sin uundværlige
 skrivemaskine.

(Foto: Leif Tychsen)

PIGTRAAD bandt os sammen i et halvt århundrede

Træk af bladets lange historie

af formanden for Kammeraternes Hjælpefond, Hans Andersen

Hermed udsendes bladet PIGTRAAD/GESTAPO-FANGENS sidste nummer. Det vil utvivlsomt blive savnet af mange, men i Kammeraternes Hjælpefond, der har udgivet bladet siden 1946 - i de sidste 18 år i et samarbejde med Sammenslutningen af danske Fanger for Frihedskampen 1940-1945 - er vi af den mening, at bladet skal stoppe, mens det endnu er godt. Jeg skal senere uddybevort synspunkt lidt mere, men foreløbig skal jeg forsøge at finde nogle vigtige træk frem af bladets lange historie.

PIGTRAADs første nummer udkommer 5. maj 1946
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND regner den 29. august 1946 for sin stiftelsesdag. Det er også rigtigt, for så vidt som fondens fundats blev vedtaget og underskrevet på denne dato. Tanken om at oprette en Kammeraternes Hjælpefond var imidlertid blevet drøftet på et par møder allerede i efteråret 1945, og den endelige beslutning om at oprette fonden blev truffet i et møde på Hellerup Parkhotel i begyndelsen af december 1945. Kammera-

ternes Hjælpefond skulle være et supplement til den dengang allerede etablerede FRIHEDSFOND.

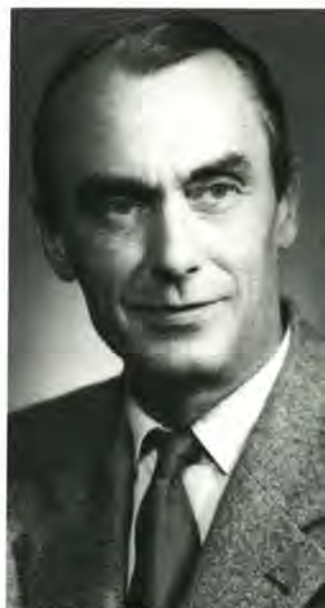
Endnu inden Kammeraternes Hjælpefonds fundats var underskrevet, var der forhandlinger om, at fonden skulle udgive et blad, og disse forhandlinger førte til, at det første nummer af bladet kunne udkomme den 5. maj 1946, præcis på årsdagen for Danmarks befrielse.

Bladets navn blev PIGTRAAD, og forsiden af bladets første nummer prydes af et billede af Hans Kongelige Højhed Prins Axel, der havde indvilget i at være protektor for Kammeraternes Hjælpefond.

Pigtraads idégrundlag

Spidsartiklen i dette første nummer af Pigtraad er nogle betragtninger af professor, dr. med. Mogens Fog vedrørende selve dagen den 5. maj, som han mener altid vil blive stående som en af nationens store festdage. Men samtidig udtrykker Mogens Fog frygt for denne festdags skæbne, frygt for at dens oprindelige mening skal drukne i sang og skåltaler. Og han spørger, om vi mon indser, at sejren den 5. maj kun var foreløbig, og han er sikker på, at der vil blive gjort ærlige forsøg på at begrave sandheden om 5. maj i blomster. Mogens Fog slutter med en opfordring til at »rive lyrikkens slør tilside, støtte de virkelige værdier, som vi (frihedskampens kvinder og mænd) sammen blev beriget med i den svære tid, og holde dem manende op for folket, så datoen den 5. maj kommer til at pege ikke tilbage, men fremad.«

I bladet fortæller arkitekt Henning Kornbeck, hvad Kammeraternes Hjælpefond er, nemlig en sammenslutning af fangekammerater. Vi har i fangenskabets pådraget os en kammeratskabsgæld, en æresgæld, overfor de kammerater, der døde, for at vi kunne leve. Og så pointerer

Professor, dr. med. Mogens Fog, medlem af Frihedsrådet, i befrielsesregeringen minister for særlige anliggender, og senere i studentoprørets turbulente dage i 1968 højestimeret rektor for Københavns Universitet og meget mere.

Kornbeck, at fondens midler uddeles i samråd med Frihedsfonden, idet »vor storebror - Frihedsfonden - foretager alle undersøgelser for os«.

I denne forbindelse giver Mogens Fog i en udtalelse andetsteds i bladet udtryk for det håb, at de to fonde (Frihedsfonden og Kammeraternes Hjælpefond) i forening må blive i stand til virkelig at bøde på de sår, besættelsestidens voldte.

Bladet indeholder endvidere et referat af et møde den 11. april 1946 i K.B.-Hallens Pejsesal. Her blev der stiftet en fangesammenslutning med navnet: Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger. Bestyrelsen kom til at bestå af 19 medlemmer - alle fremtrædende navne fra frihedskampen. Foreningen konstituerede sig med læge Paul Thygesen som formand, revisor H. C. Steen Hansen som næstformand og Aage Christensen som sekretær.

I en artikel i bladet redegør Fangesammenslutningens ny-

Forsiden af PIGTRAADs første nummer bragte et billede af Hans Kgl. Højhed Prins Axel, der allerede på det tidspunkt havde sagt ja til at være protektor for Kammeraternes Hjælpefond.

valgte formand, Paul Thygesen, for nødvendigheden af, at fangerne slutter sig sammen - også internationalt - »for at vor røst kan blive hørt og få nogen vægt«.

Bladets ansvarshavende redaktør, lærer Johannes Fosmark, redegør i en artikel for bladets navn, PIGTRAAD. »Det var pigtråden, som spandt sig om lejrene og bandt os sammen i et kammeratskab, som vi ønsker at føre videre i et befriet og frit Danmark«, skriver Fosmark. »Derfor skal bladet PIGTRAAD både være et minde om det, der var, det, vi blev udfriet fra, og en varm og inderlig hyldelse til kammeratskabet, der skabtes bag tysk pigtråd og bag fængslernes mure i Danmark og i Tyskland.«

Udgiver, redaktion og læsere

Det fremgår af bladet, at det udgives af Kammeraternes Hjælpefond, og at det samtidig er meddelelsesorgan for Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger. Det fremgår endvidere af datidens dagblade, at bladet kunne købes i Kammeraternes Hjælpefonds boder, der var opstillet forskellige steder i København. Bladets redaktion udgøres af et udvalg, hvori både Fonden og Lands-

foreningen er repræsenteret, som nævnt med Johs. Fosmark som ansvarshavende redaktør.

Bladets profil er nu tegnet

Foruden de nævnte mere principielle udtalelser indeholder det første nummer af PIGTRAAD en artikel om Dachau efter befrielsen og en skildring af en af de såkaldte dødsmarkeringer samt forskellige mindre notitser og fire sider annoncer.

Hermed var der fyldigt gjort rede for det nye blads idégrundlag og givet eksempler på det indhold, bladet i øvrigt skulle bringe, nemlig artikler om fangernes forhold dengang og senere. Bladets profil var således fuldt tegnet allerede i dette første nummer af bladet, den profil Johs. Fosmark som ansvarshavende redaktør fastholdt igennem de følgende næsten 50 år.

Tekniske vanskeligheder i 2. årgang

I 1946 nåede bladet at udkomme med 5 numre og i 1947 fortsatte det med nummer 1 i februar, men så kom der tekniske vanskeligheder, idet der blev typografstrejke. Bladets nr. 2 kunne derfor ikke trykkes. I stedet gik man i gang med at maskinskrive bladet, og det blev udsendt i duplikeret form i april 1947. Nå, det var en teknik, som man jo kendte fra besættelsestiden. Alligevel udtrykker redaktionen bladets håb om, at det næste nummer får det normale udseende igen.

I en notits i bladet nævner man, at »alle de Fangekammerater, vi havde i Kartoteket (må være kartoteket i Ministeriet for særlige anliggender. Forf.s. bem), har fået Bladet. Det drejer sig om ca. 10.000.« Man gør derefter opmærksom på, at papirrestriktionerne gør det umuligt at opretholde denne ordning, men at de kammerater, der allerede er tilmeldt disse to organisationer, fortsat vil modtage bladet. Andre, der ønsker at få bladet, henvises til at melde sig ind et af stederne.

Håbet om, at næste nummer skulle få sit normale udseende, gik ikke i opfyldelse. Endnu to numre, maj og ju-

ni-numrene, måtte skrives på stencils og duplikeres. Men det gik endda. Også med annoncerne. Af de tre numre i alt 44 sider var næsten en trediedel annoncer.

Efter et par måneder sluttede strejken, således at bladets juli-nummer kunne blive trykt og dermed »få sit normale udseende«.

10 numre blev det til i 1947.

Redaktionsudvalget

Bladets redaktionsudvalg bestod i 1948 af to repræsentanter for Landsforeningen, nemlig stud.polyt. Anders Thomsen og lektor Paul Holt, idet sidstnævnte havde afløst sekretær Aage Christensen, samt tre repræsentanter for Kammeraternes Hjælpefond: pastor Poul Riis, arkitekt H. Kornbeck og kommunelærer Johs. Fosmark med Fosmark som ansvarshavende.

Bladets omfang

Bladet kom nu ind i en lang periode, hvor det hvert år udkom med 12 numre. I enkelte år var juni/juli-nummeret dog et dobbeltnummer. I årene indtil 1952 var årgangene på fra 150 til 185 sider, hvoraf ca. 15% var annoncer. Fra 1953 steg årgangenes sidetal til 300 eller derover. Dette hænger sammen med, at Kammeraternes Hjælpefond i disse år fik agenter, som rejste rundt i landet og tegnede annoncer til bladet. Disse agenter fik procenter af de annoncer, de tegnede. Lejlighedsvis indeholder bladet enkelte summariske oplysninger om Kammeraternes Hjælpefonds regnskab og økonomi, men andet arkivmateriale fra disse år findes vistnok ikke. Det er derfor ikke muligt at udtale sig om provenuets størrelse.

Bladet må stadig have givet overskud, for man kan af de summariske regnskaber for Kammeraternes Hjælpefond se, at det i væsentlig grad var bladets overskud, som var grundlaget for Kammeraternes Hjælpefonds hjælpevirksomhed.

Systemet med egne annonceagenter har formentlig været for besværligt, for i 1969 gav man bladet i forpagtning til et bladforlag. Hvert nummer af bladet blev nu på 20 sider, hvoraf de 10 sider gik til

Johs. Fosmark havde sin fange-
dragt med hjem fra Sachsenhau-
sen. Her har han igen iført sig den
til ære for fotografen.

annoncer. Det var formentlig forlagets udbytte af arrangementet med Kammeraternes Hjælpefond.

Arrangementet var ikke i længden tilfredsstillende for Kammeraternes Hjælpefond. På fondens møder klages der gang på gang over uregelmæssigheder i bladets trykning og udsendelse, og i 1974 går det helt galt, idet bladforlaget går konkurs. Dette medfører, at PIGTRAAD overhovedet ikke udkommer i 1975.

Kammeraternes Hjælpefond beslutter derfor påny at overtage det økonomiske ansvar for bladet. Man er klar over, at annonceindtægterne praktisk talt vil falde bort, og beslutter derfor, at bladet kun skal udkomme med 6 numre om året.

Sådan går det i 1976 og 1977.

Politiske uoverensstemmelser i fangeforeningerne

I modstandskampen havde politiske venstreorienterede og højreorienterede arbejdet sammen om at bekæmpe den fælles fjende. Men da den fælles fjende var væk, kom de politiske modsætninger frem i lyset. Konfrontationen mellem Vestmagterne og Sovjetunionen skærpedes, og i fangeforeningerne gjorde politiske modsætninger samarbejdet vanskeligt.

Arkitekt Henning Kornbeck, en af
initiativtagerne til Kammeraternes
Hjælpefond og i mange år forretningsfører for bladet. Død 1967 efter
næsten 5 års sygdom.

Der var et snævert samarbejde mellem det danske Fællesudvalg og det norske Erstatningsråd om den såkaldte Tysklandsbod. Denne sag blev bragt på plads i 1959. Her overrækker Johs. Fosmark på danskernes vegne et relief af grev Folke Bernadotte til formanden for det norske Erstatningsråd, professorinde Sylvia Salvesen. Billedet er fra januar 1960.

PIGTRAAD forsøgte at holde sig neutral, men vanskeligt var det. I en ledende artikel i marts 1948 skriver lektor Paul Holt med henblik på forholdene i Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger, at vi har et klart formål, dels at bistå alle tidligere fangekammerater i de mange besværligheder, de udsættes for nu bagefter, og dels en ideelt betonet kamp for respekt for de umiddelbare menneskerettigheder og derfor en kamp mod den ånd og praksis, som vi kender fra tyske fængsler og fangelejr, og endelig også at værne om deres minde, som døde i fangenskab. Disse mål må efter Paul Holts mening være tilstrækkelige til at binde sammen trods mange modsætninger både af politisk, personlig og anden art. Vi skal ikke lade os fange ind i et eller andet større eller mindre politisk spil, ligegyldigt om det foregår mellem stormagter eller mellem politiske partier inden for vort eget lands grænser. Enhver, der antaster denne tværpolitiske linie, torpederer selve foreningen, slutter Paul Holt.

Svært at holde balancen

Det var imidlertid svært at holde balancen i disse år, hvor den kolde krig blev stadig koldere. Der skete politiske ændringer i det ene øst-europæiske land efter det andet, den israelske stat etablerede sig, og dermed kom krigen mod de arabiske naboer.

I fangekredse fik et internationalt møde i Lustgarten i Østberlin, arrangeret af den østtyske fangeforening V.V.N., en særlig betydning, idet lederen af den sovjetiske fangedelegation ved denne lejlighed holdt en længere politisk tale, vendt mod Vestmagterne. I PIGTRAAD var der to forskellige referater af mødet.

I det ene referat hedder det blandt andet, at det var »gribende, da koncentrationslejr-fanger fra de nationer, som nazisterne havde undertrykt, marcherede frem for at yde mindet om 27 millioner døde kammerater deres hyldest, men...«, fortsætter referatet, »stemningen blev brudt, da de russiske fangers leder oberst Godieff fik ordet som den første af talerne. Det var uden for programmet, russeren blev puttet ind... Obersten benyttede hensynsløst lejligheden til at holde en lang politisk tale, gennemsynret af had til vestmagterne.«

I det andet referat hedder det, at »ikke mindst den sovjetiske tale var betydeligt skarpere, end en dansk tale ved et møde her i Danmark ville have været, men det er naturligt. Intet land har i den grad lidt under nazismen som Sovjetunionen, og mig forekommer det glædeligt, om end ikke overraskende, at den stat, som ydede et så vægtigt bidrag i kampen mod den tyske og internationale fascisme, stadig er parat til at bekæmpe nazismen.«

De to referater efterfølges af en bemærkning fra redaktionen: »Vi har hermed bragt de to diamentralt modsatte opfattelser af Lustgarten-mødet, og redaktionen har dermed ment i den bladmæssige behandling af emnet af have delt sol og vind lige.«

Lustgarten-mødet får konsekvenser for Landsforeningen

Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger havde været repræsenteret ved en delegation til Lustgarten-mødet, og da Landsforeningen næste gang holdt bestyrelsesmøde - det foregik i Fredericia - kom de politiske modsætninger i bestyrelsen så klart frem, at man besluttede at tage spørgsmålet om foreningens ophævelse op til afgørelse på et ekstraordinært landsmøde. Dette landsmøde blev afholdt den 31. januar 1949 i Rigsdagens fællesal, og i en bemærkelsesværdig rolig stemning blev opløsningen af foreningen vedtaget med stort flertal og derefter stadfæstet af et landsmø-

de i Fredericia den 29. maj 1949. På dette møde blev det også besluttet at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer, der skulle videreføre Landsforeningens arbejde, hvorved man navnlig tænkte på foreningens praktiske opgaver, især hjælpen til syge kammerater, enker, børn m.v. Blandt medlemmerne var der såvel kommunister som erklærede antikommunister.

Opløsningen får konsekvenser for bladet

Bestemmelsen om, at landsforeningens medlemmer får bladet PIGTRAAD tilsendt gratis, falder naturligvis bort med landsforeningens opløsning. PIGTRAAD meddeler derfor, at de medlemmer af Landsforeningen, der ønsker at modtage bladet, nu må indmelde sig i Kammeraternes Hjælpefond. Her er det årlige medlemskontingent 10 kr. Når det kan lade sig gøre at sende bladet PIGTRAAD gratis til alle Kammeraternes Hjælpefonds medlemmer, skyldes det, at bladet på

Karakteristisk forside på bladet. Billedet er fra Mindelunden i Ryvangen.

grund af annonceindtægter giver overskud. Det fremgår således af KH's regnskab for året 1948, der er gengivet i bladet, at PIGTRAAD »i henhold til særligt regnskab« har givet et overskud på kr. 10.972,72 - et ganske betragteligt beløb i 1948.

Redaktionsudvalget nyvælges

Med opløsningen af Landsforeningen falder foreningens repræsentation i bladets redaktionsudvalg naturligvis bort. Kammeraternes Hjælpefond udpeger derfor et nyt redaktionsudvalg. Arkitekt H. Kornbeck, der nu i et par år har virket som bladets forretningsfører, er ikke længere med i redaktionsudvalget. Nyvalgt bliver kontorchef, kaptajn F.B.Larsen samt seminarieforsøger Paul Holt, der hidtil har siddet i redaktionsudvalget som repræsentant for Landsforeningen. Forbundssekretær, pastor Poul Riis og kommunelærer Johs. Fosmark genudpeges, sidstnævnte som ansvarshavende redaktør.

Bladets indhold

PIGTRAAD redigeres i de følgende år konsekvent efter de lagte retningslinier for bladets indhold. Der er artikler om forholdene, som de var i de forskellige lejre, om hvad der er sket med lejrene bagefter, om katastrofen i Neustädter-bugten, om begivenheder under besættelsen, om sabotage, tilfangetagelse, forhør, tortur m.v., om retsopgøret i ind- og udland, særlige begivenheder for fangekammerater og andre. I mange år indeholder bladet en rubrik, »Dagbogsblade«, med mindre notitser om forhold, der interesserer os gamle fanger. Der bringes meddelelser fra de forskellige fangeforeninger om sammenkomster, møder, fester, generalforsamlinger etc., efterlysninger af personer og ting, meddelelser om erstatningsloven og ændringer i den samt om lovens administration, om frihedskollegiernes opførelse og betingelserne for at blive optaget, om rejsning af mindesmærker, om fondens køb af feriehuset på Kegnæs og om de øvrige muligheder for en god hvileferie. Fra 1970 dukkede den meget læste ru-

brik »Runde dage« op i bladets spalter, og i alle årene har bladet bragt bog anmeldelser og meget, meget mere.

Og mens den kolde krig uden for vore grænser splitter tidligere venner og allierede, deriblandt som nævnt Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger, holder PIGTRAADs redaktion hovedet koldt. Et sted (1950,119) skriver redaktøren: »Vi har bestræbt os for at gøre bladet til en blanding af fortid og nutid. Det har ofte været fristende for os at dyrke vore tanker om fremtiden, men erfaringen har vist, at det emne skal vi i almindelighed lade ligge, for her skilles vore veje. Vi skal dyrke det, der holder os sammen.«

Organ for Kammeraternes Hjælpefond

Efter at Landsforeningen for Besættelsestidens politiske Fanger var opløst i 1949 måtte PIGTRAAD videreføres alene som »Organ for Kammeraternes Hjælpefond«. Dette stod nu anført under bladets navn. Men fra juni 1957 angives bladet tillige at være »Danske koncentrationslejr-fangers blad«, uden at det ses, hvad der er årsagen til denne udvidelse af bladets målgruppe.

Det må i denne forbindelse ikke glemmes, at Frøslevforeningen, der senere tog navneforandring til Gestapofangerne, udgav et skrift, der hed GESTAPOFANGEN. Da en ny fangesammenslutning senere blev dannet, nemlig Sammenslutningen af danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45, der stadig består, blev bladet GESTAPOFANGEN overtaget af Sammenslutningen.

GESTAPOFANGEN havde som nævnt nogenlunde den samme målgruppe som PIGTRAAD, men kom til at føre en mere omtumlet tilværelse med skiftende redaktører, hyppigt skiftende format, udgivelsestidspunkt o.s.v.

De to blade slås sammen

I 1976, da PIGTRAAD udkom igen efter et års ufrivillig pause og nu kun med seks numre om året mod tidligere 11 eller 12, medens GESTAPOFANGEN ofte udkom temmelig uregelmæssigt, var

der grundlag for den tanke at slå de to blade sammen, og i løbet af 1977 blev der indgået en aftale mellem Sammenslutningen af danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 og Kammeraternes Hjælpefond om et samarbejde om udgivelsen af et nyt blad: PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN. Bladet skulle udkomme med mindst seks numre om året og redigeres at to principielt ligestillede redaktører, nemlig den hidtidige redaktør af GESTAPOFANGEN, Frode Toft, og Johs. Fosmark. Sidstnævnte som ansvarshavende. Som baggrundsgruppe skulle de to redaktører have et bladudvalg med medlemmer udpeget af de to organisationer, der også i fællesskab skulle udpege en kasserer for bladet.

Første nummer af PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN udkom i februar 1978, og det viste sig snart, at der var truffet en rigtig beslutning. Både PIGTRAADs og GESTAPOFANGENS læsere nød godt af sammenlægningen.

De to redaktørers samarbejde

I 33 år havde Fosmark været ene om redaktionen af bladet. Nu skulle de altså være to. Det gik heller ikke alt for godt i begyndelsen. Fosmark udtrykte det selv i bladet således ved Frode Tofts død, som han følte som et stort tab:

»Det første år gik nærmest dårligt, og jeg er nu ni år efter ikke klar over hvorfor, men så fandt vi hinanden... Vi kunne

Frode Toft var redaktør af GESTAPOFANGEN og blev derfor Fosmarks første medredaktør, da GESTAPOFANGEN og PIGTRAAD blev slået sammen.

derefter drøfte alle vanskelige problemer og samle vor formåen i at søge at skabe det bedst mulige blad. Vi har jævnlige forbedret hinandens stof i fuld fordragelighed. Vor indstilling var, at bladets opgave nu var at udbygge og fremme sammenholdet... Skete der fejl, har der aldrig været den situation, at den ene skyldte skylden på den anden. Vi har mistet Frode Toft. Tilbage har vi mange gode minder.«

Efter Frode Tofts død var det vanskeligt for Sammenslutningen at finde en afløser. Sammenslutningens formand, Villy Mørk Jensen, følte sig derfor forpligtet til at påtage sig opgaven, som han

Bladets kasserer, Poul Nielsen i livlig samtale med Villy Mørk Jensen ved et bladudvalgsmøde i 1989. Villy Mørk Jensen, der på det tidspunkt var formand for Fangesammenslutningen, havde indvilget i at repræsentere Sammenslutningen i bladets redaktion, efter at Frode Toft var død.

(Foto: Johs. Fosmark)

Bladudvalgsmøde i Nyborg 1992. Fra venstre ses Jakob Jensen, der nu var blevet formand for Fangesammenslutningen, derefter Johs. Rasmussen, Hans Andersen og Johs. Fosmark fra Kammeraternes Hjælpefond og Kaj Christensen, der sammen med Fosmark har redigeret bladet indtil dato. Yderst til højre bladets kasserer, J.E. Finderup. (Foto: Kaj Christensen)

bestred, indtil man fandt Kaj Christensen, der påtog sig hvervet fra nytår 1990 og derefter har virket som Sammenslutningens mand i redaktionen, indtil PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN nu stopper med udsendelsen af dette nummer.

Bladets økonomi

Bladets overskud havde i mange år været et væsentligt bidrag til Kammeraternes Hjælpefonds hjælpearbejde. I overenskomsten med Fangesammenslutningen betingede fonden sig derfor, at »KH's øvrige virke også skal tilgodeses af et eventuelt overskud.« I de følgende år gjorde Kammeraternes Hjælpefond dog ikke brug af denne ret, men lod bladets overskud forblive i bladet, og ved revisionen af overenskomsten i 1984 blev bestemmelsen helt slettet. Bladet havde på dette tidspunkt oparbejdet et overskud på omkring 100.000 kr. Denne formue indgik ved den nye overenskomst som et såkaldt »risikobeløb«, der kun kunne hæves under iagttagelse af særlige formaliteter.

Bladet har faktisk altid været økonomisk velfunderet. Dette hænger naturligvis sammen med, at der ikke ydes forfatterhonorar, og at alt redaktionelt og administrativt arbejde også har været udført uden betaling eller honorering af nogen art. Bladet har kun haft udgifter til trykning

og udsendelse samt telefon og andre kontorholdsudgifter.

Bladets kasserer

Ved sammenlægningen af de to blade fik bladet således selvstændig økonomi, uafhængig af de to organisationer.

I det første års tid blev bladets regnskab ført af kassereren i Kammeraternes Hjælpefond, men i midten af 1979 valgte de to organisationer Poul Nielsen til hvervet. Foruden regnskabet overtog han abonnementskartoteket og annoncer. Poul Nielsen var en ærekær mand, der røgtede hvervet med stor omhu og akkuratse indtil nytår 1991, hvor hans helbred tvang ham til at holde op ret pludseligt.

Kassererhvervet blev derefter i nogle måneder påny varetaget af Kammeraternes Hjælpefonds kasserer, indtil de to organisationer enedes om en ny kasserer for bladet. Det blev Jens Erik Finderup, der har fungeret i stillingen fra juni 1991, indtil bladet nu stopper.

Bladets udseende

Der har gennem årene været lagt et stort arbejde i at gøre bladets udseende så tiltalende som muligt. Ikke mindst har redaktionen gjort meget for at bringe tegninger og fotos til belysning af bladets tekst. Det fine glittede papir, bladet trykkes på og har været trykt på i adskillige år, gi-

ver et godt grundlag for gode billeder, såvel sort/hvide som farvebilleder. Blandt farvebillederne må især fremhæves de mange smukke forsider, bladet har bragt lejlighedsvis i 50'erne og 60'erne, og især på alle forsider siden julenummeret i 1985.

Sager, der har været rejst af eller er støttet af bladet

Utallige er de sager, som bladet har rejst eller taget del i. I forbindelse med krigsforbryderprocesserne i udlandet blev bladet i de første efterkrigsår ofte brugt til efterlysning af vidner.

Mange hjemvendte landsmænd havde enten ingen eller en elendig bolig. Bladets spalter stod dem åbne. Andre var enten uden arbejde eller havde meget dårligt arbejde. Også for dem var der spalteplads.

Ret hurtigt tog dr. med. Paul Thygesen initiativet til en lægevidenskabelig undersøgelse af lejrens eftervirkninger. Der var her et helt nyt erfaringsområde, som det var af den allerstørste betydning at få klarhed over. I Danmark havde vi jo særlige muligheder, da vi bor så tæt ved hinanden, og så godt som alle deporterede kunne komme med i undersøgelsen. PIGTRAAD gjorde en stor indsats for at skabe interesse hos alle eksfanger for, at undersøgelsen skulle gennemføres med held.

Forside af PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN. Billedet er et foto af huset på Kegnæs. (Foto: Johs. Fosmark)

Johs. Fosmark fotograferet i 1990 i dagligstuen i huset på Kegnæs, som sædvanlig beskæftiget med at gøre notater til brug for bladet.

(Foto: Preben Feddersen)

Ideen om rejsning af 4. maj-kollegierne var fremkommet gennem Frihedsfonden og blev støttet kraftigt af bladet. Kammeraternes Hjælpefond har navngivet et værelse på dem alle.

I 1949 rejstes en aktion for, at vi i Danmark skulle yde en betydelig hjælp til de tyske flygtninge, men PIGTRAAD fandt, at man her blandede sig i et indre tysk anliggende. At vi skulle træde til med penge, kunne også udlægges, som om vi gik rundt med dårlig samvittighed. Bladet fandt, at det var et forvirret initiativ, og der kom vist heller ikke mange penge ved den landsindsamling.

Loven om erstatning til besættelsestidens ofre er blevet fulgt med stor opmærksomhed. I visse tilfælde er spørgsmål om lovændring ligefrem rejst af bladet. Dette skete således i 1965, da journalist Hans Fosmark i samarbejde med civiloverbetjent Julsgaard Larsen rejste spørgsmålet om en særregel i erstatningsloven, der beskar tjenestemænds rettigheder i henhold til erstatningsloven i forhold til, hvad andre eksfanger havde krav på.

Gennem små notitser, spredt rundt omkring i bladet, har man - navnlig i de senere år - søgt at gøre kammeraterne og ikke mindst deres koner opmærksom på deres rettigheder efter erstatningsloven. Hvor mærkeligt det end lyder, er der endnu kammerater tilbage, som ikke kender - eller ikke gør brug af - deres rettigheder efter loven. Det er højst beklageligt, ikke mindst for deres koner, når de måske pludselig sidder tilbage som enker.

Den såkaldte Tysklandsbod, der i penge beløb sig til 16 millioner DM, var et resultat af et forarbejde, udført af Fællesudvalget af Danmarks politiske Fanger. Der fandtes på den tid ingen almindelig sammenslutning af danske fangeforeninger. Det var derfor nødvendigt med et friskt initiativ. Det blev taget af PIGTRAADs forretningsfører Henning Kornbeck, og sagen blev fulgt nøje i bladets spalter og gennemført under ledelse af udvalgets formand H.C. Steen Hansen, der var kasserer i Kammeraternes Hjælpefond.

I 1987 rygtedes det, at Frihedsfondens forretningsudvalg havde planer om at nedlægge Frihedsfonden og allerede havde truffet aftaler med socialministeriet derom. Dette vakte betydelig uro i fangekredse. Der blev sammenkaldt til et møde den 4. august. På dette møde var vistnok samtlige eksisterende

modstands- og fangeorganisationer i landet repræsenteret. Bladet dækkede sagen meget omhyggeligt, og resultatet blev da lykkeligvis, at der på finansloven igen blev afsat penge til Frihedsfonden, således at den kunne fortsætte sit af os gamle fanger meget værdsatte arbejde.

Den gamle redaktør

Johs. Fosmark kan med tilfredshed og med stolthed se tilbage på næsten 50 års arbejde for bladet.

Det var ham, der skabte bladet og gav det dets ansigt i de første 32 år, og som fastholdt dets fornemme præg til det sidste. Dette være sagt uden at forklejne nogen af hans tre medredaktører. Jeg føler mig overbevist om, at de ville være enige med mig. Fosmarks næsten 50 år med PIGTRAAD er en indsats, der er enestående. Og den vil næppe nogensinde blive overgået.

Navnet PIGTRAAD tilhører Kammeraternes Hjælpefond, og dette navn vil for os for altid være så uløseligt knyttet til mennesket Johannes Fosmark, at vi nu, da han har måttet opgive redaktionen af bladet, har besluttet at trække fonden ud af blad-samarbejdet.

Vi er ganske klar over, at bladet vil blive savnet. Men vi tør desværre ikke tro, at det vil være muligt at føre det videre med den samme høje standard, som under Fosmarks ledelse altid har været PIGTRAADs. Vi slutter derfor nu, mens legen er god.

Nyt meddelelsesblad for fangeforeningerne?

På et af de møder, der i 1945 gik forud for dannelsen af Kammeraternes Hjælpefond, udtalte den daværende kasserer, at vi måtte have et blad, der kunne bringe meddelelser om fonden og dens arbejde, idet det ville blive dyrt for fonden at udsende breve til alle interesserede.

En tilsvarende betragtning kunne de forskellige foreninger under Sammenslutningen af danske Fanger også anlægge i dag, og skulle Sammenslutningen beslutte at udgive et meddelelsesblad eller lignende, vil Kammeraternes Hjælpefond formentlig stille sig positivt. Også økonomisk, såfremt det bliver et blad, hvis linie alle foreninger under Sammenslutningen og Kammeraternes Hjælpefond kan tilslutte sig.

Et af de seneste billeder af den gamle redaktør, Johs. Fosmark.

(Foto: Ulrik Hansen)

Det fælles bladudvalg holdt møde den 15. februar 1995 for at tage stilling til de spørgsmål, der var opstået ved Fosmarks sygdom. Fra venstre ses Preben Feddersen og Hans Andersen fra Kammeraternes Hjælpefond, bladets kasserer, J.E. Finderup og Johs. Rasmussen, også fra Kammeraternes Hjælpefond. Derefter Jakob Jensen, Kaj Christensen og Salle Fischermann fra Fangesammenslutningen.

(Foto: Hans Andersen)

Tusinder i Mindelunden

Mindelunden i Ryvangen var stedet for en række højtideligheder i løbet af dagene den 4. og 5. maj. Der var flere organiserede højtideligheder end sædvanligt, men også enkeltvis var mange i disse dage søgt til Mindelunden for i stilhed at mindes.

Kammeraternes Hjælpefond havde med hjælp fra Bispebjerg skoles elever som sædvanlig sørget for, at der allerede om formiddagen den 4. maj blev sat blomster på alle gravene.

Det arrangement, der samlede flest mennesker, var naturligvis Kammeraternes Hjælpefonds højtidelighed om aftenen den 4. maj, som det plejer at være.

Mindelunden i Ryvangen sorterer som bekendt under kirkeministeriet, og som det altid har været tilfældet på de »store« mindedage, havde Kammeraternes Hjælpefond bedt mindestedets vært, kirkeminister Birthe Weiss, om at tale.

Birthe Weiss sagde bl.a.:

»Selv om mange har brugt 50-året for befrielsen til at diskutere historieopfattelse og besættelsestidens nationale selvforståelse, er der mange ting, som ingen kan sætte spørgsmålstegn ved.

Det første er vores taknemlighed over, at der var mennesker, som ikke slog sig til tåls, som ikke ville affinde sig med, at ansvaret altid er de andres. Mennesker, der i fællesskab gjorde oprør mod lad-os-ven-te-og-se-mentaliteten.

Dronningen talte på Rådhuspladsen i København

Hendes Majestæt Dronningen holdt den 5. maj på Rådhuspladsen i København en følelsesladet, men meget fint afbalanceret tale, hvori hun bl.a. udtalte:

»Det var en tid, der viste os det værste, der kan bo i mennesker - men som også har givet os bevægende og ufor-

En anden ting, som ingen kan sætte spørgsmålstegn ved, er den spontane, danske afsky, da nazisternes aktion mod jøderne satte ind. Vores jøder, danskernes etniske og religiøse minoritet. Et overgreb mod dem var et overgreb mod os alle.«

Kirkeministeren sluttede sin tale med nogle ord, der kunne passe til hver eneste mindehøjtidelighed over hele landet:

»I Danmark tænder vi frihedsløsen i disse timer. Vi gør det for at hylde den frie tanke og det anfægtede menneske. Vi gør det for at tilkendegive, at tilskuerrollen ikke altid er nok. 4. maj skal minde os om, at ansvaret for demokratiet er både den enkeltes og de manges.«

Højtideligheden blev overværet af Hendes Majestæt Dronning Ingrid og Hans Kongelige Højhed Kronprinsen. Dronningen lagde smukke blomster på statuens fod.

Som det er traditionen, spillede Sjællandske Livregiments orkester under højtideligheden, og N. Zahles pige-kor sang.

Højtideligheden ved monumentet sluttede med, at forsamlingen anført af pigekoret og ledsaget af orkestret sang *Altid frejdig, når du går*.

I stedet for Johs. Fosmark, der i mange år har ledet højtideligheden, blev den i år ledet af mangeårigt bestyrelsesmedlem i Kammeraternes Hjælpefond provst Poul Riis.

glemmelige vidensbyrd om ansvarsfølelse og mod, om sammenhold og offervilje. Det var de stærke følelsers tid - det bitre had, den dybe skam, den inderligste omsorg, den jublende glæde.

En ung tid - selv nu, 50 år efter, ser jeg dem stadig som unge, de aktive fra dengang.«

Festforestilling i Det kgl. Teater

Det kongelige Teater havde som festforestilling valgt »Verden er våd og lys«. Manuskriptet er af Jakob Christensen, og forestillingen har for et par år siden været opført på Jomfru Ane Teatret i Aalborg. Det kongelige Teater gav forestillingen tre gange, nemlig den 3. og den 5. maj på den nye scene (Stærkassen) og selve den 4. maj på den store Gamle Scene.

Den sidstnævnte aften var alle sejl sat til. Der var medlemmer af kongehuset med Dronningen i spidsen, alle de fine og så alle os andre: folk fra modstandsgrupper, veteraner, fangeforeninger o.s.v. Der var direkte TV-transmission, og i mellemakten var der champagne og buffet.

Forestillingen handlede om besættelsestiden, set ud fra digte og tekster fra den tids skribenter, men især ud fra den unge Morten Nielsens få, men vægtige digte.

Blandt tilskuerne den 4. maj var modtagelsen blandet. Det samme var avisernes anmeldelser dagen efter. Politiken skrev, at 4. maj-spillet kunne have været værre. Jyllandsposten kaldte forestillingen »Blegt lys over befrielsen«, medens Berlingske nok var den mest positive. Her kaldte Jens Kistrup forestillingen »et scenisk arrangement, mere smagfuldt end spændende, men samtidig et troværdigt billede af, hvordan besættelsen formede sindene hos dem, hvis liv og død den blev.«

Bekendte, jeg har talt med, og som har set en af forestillingerne i Stærkassen eller set TV-udsendelsen, har givet udtryk for en mere positiv opfattelse end de fleste af os i Gamle Scene fik, bl.a. måske fordi jeg - og flere med mig - havde vanskeligt ved at høre og forstå de yngre skuespillere.

HA

4. og 5. maj i Hvidovre

af Johs. Rasmussen

Som alle andre steder i Danmark havde man også i Hvidovre i Københavns nærhed arrangeret mindefester 4. og 5. maj. Den 4. maj kom der op mod 700 ved Rytterskolen og Torvet. 5. maj var der mødt 65 på Hvidovre Rådhus, hvor kommunen var vært for de fremmødte fra Hvidovre Kompagnis 5 delinger, hvor undertegnede var med i 2. deling, fortrinsvis folk fra Vanløse. Og koncentreret om våbenuddannelse og udsendelsen af bladet »Dybbølposten«, der bl.a. gik ind for Sydslesvigs tilbagevenden til Danmark.

Kommunen har nu rejst en mindesten for de 7 faldne. Bl.a. ingeniør Carl Alfred Nielsen, som var med i Fri presse og Dybbølposten. Og ellers optaget af militære opgaver. Han dræbtes af Gestapo 26.1.45. På hans grav i

Mindelunden står det smukke skriftsted: *Thi ingen af os lever for sig selv. Og ingen af os dør for sig selv.* Carl er en af dem, jeg aldrig glemmer.

Foruden de 7 faldne døde 3 i tyske kz-lejre. Fra vor egen deling må jeg nævne Kuno Odde, som ligger i en afdeling frihedskæmpergrave på Bispebjerg kirkegård.

4. maj afslørede man mindestenen ved Rytterskolen. Kompagniet har, med støtte af kommunen, udgivet et lille skrift om de fem delinger og nogle af deres »bedrifter«.

Livet er bedst, når det er for nedadgående. Alderen er fuld af glæder, hvis man forstår at udnytte dem. Den bedste tid er måske gemt til sidst.

Seneca

Smuk ordførertale

Ved tredje og sidste behandling af lovforslaget om en ekstra hædersgave gav ordførerne for samtlige partier i Folketinget udtryk for en positiv holdning. Stefan Rasmussens tale gjorde et særligt indtryk, måske på grund af talerens personlige baggrund. Hans far, Albert Rasmussen, var nemlig aktiv modstandsmand i Randers. Han blev arresteret og slæbt til koncentrationslejren Sachsenhausen. Over Frøslev kom han til Sverige. Han kom således ikke til at opleve den 4. maj i Danmark, men i Sverige. På denne baggrund skal sønnens tale læses.

For 50 år siden kunne Danmark høre meldingen: »Det meddeles i dette øjeblik...«

I går aftes, da jeg sad og funderede lidt over, hvad jeg i dag, fra Danmarks fornemste talerstol ville sige på denne 4. maj - faldt tanken pludselig på ordene »i dette øjeblik...«

Tænk sig, for 50 år siden tændtes lyset igen i Danmark efter 5 mørke år.

Tænk sig, at »dette øjeblik« stadig eksisterer.

50 lysår ude i verdensrummet er »dette øjeblik« stadig på rejse. I en afstand af lidt over 473.000 milliarder kilometer fra Danmark eksisterer lyset fra Danmarks befrielse den 4. maj 1945.

Så når vi i aften sender endnu en bølge af glædeslys afsted, kan vi alle rette blikket mod himlen og betragte den stjerne, der 50 lysår ude i rummet har sit lys imod os.

Der kan jeg så se »dette øjeblik« - fornemme det og ære det - et øjeblik, der bogstaveligt talt er fra før min tid.

Er det ikke friheden over alle? - Her fra tingets talerstol at kunne fremføre sådanne tanker ... frit at kunne ytre sig.

Men det er også en frihed, der forpligter. En frihed med ansvar.

For når jeg filosoferer, og med mine antagelser finder grundlag for de politiske tanker, må jeg erkende, at den, der sidder ved siden af, har samme ret og samme frihed.

Nok er denne gensidige respekt og anerkendelse af vor alsidighed og vore forskelligheder demokratiets akilleshæl, men den er samtidig fundamentet for dette parlament - Det er den frihed, vi til evig tid må stå værn om.

Despekt for anderledes tænkende og selvforherligelse skærer derfor dybt i en sand demokrats sind og vil, når dets mørke opstår, altid vække sjælen i »Holger Danske«, ligesom det vakte mange danske mænd og kvinder i årene fra 40 til 45.

Der findes, nu 50 år efter befrielsen fra Nazismens mørke, desværre stadig trosretninger og ideologier, der ensidigt påberåber sig retten til sandheden.

Det er her, jeg til de danske hædersmænd, der ofrede noget af deres liv for Danmark, kan forsikre, at der iblandt de generationer, der ikke oplevede besættelsestiden, altid vil findes mænd og kvinder, der står værn om Danmarks frihed.

Det løfte tror jeg inderst inde vil række længere end de lovforslag, der nu behandles.

Det Konservative Folkeparti skal derfor kort udtrykke et tillykke til Danmark, samt en tak til alle dem, der gjorde vor frihed mulig.

Altid frejdig...

I 1956 bragte PIGTRAAD en artikel om, hvordan sangen var blevet til, og om den betydning, den fik under besættelsen. Da en mindehøjtidelighed blandt os gamle fanger stadig næppe kan tænkes afsluttet uden »Altid frejdig...« genoptrykker vi her den lille artikel, der blev skrevet af cand. mag. Elise Bockelund.

Hvilken sang, der under Danmarks besættelse ved sin lyse, opmuntrende klang og dybt alvorlige manen til at gøre det rette, bedst meldte om, »hvad der inderst er os og vort«, kan ingen af os være i tvivl om; det var Chr. Richardts »Altid frejdig«.

Hvem glemmer det gribende oprin: den dødsdømte frihedskæmper træder ud af sin celle for at føres til retterstedet. Da stemmer han op:

*Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø, om så det gælder—«*

Og svaret kom fra hans kammerater i de andre celler:

*»Altid frejdig, når du går,
veje, Gud tør kende—
Aldrig ræd for mørkets magt
stjerneme vil lyse—«*

De tyske vagter tøvede, til sangen var til ende. De danske ord og toner fik lov til at følge ham på den tunge vandring.

Hvor stammer sangen i grunden fra, og hvordan fik den sin enestående plads i vore hjerter?

Det første spørgsmål skal jeg prøve at svare på, idet jeg bygger på en tradition, som lever i N. Zahles skole.

I Chr. Richardts digtsamling »Texter og Toner« (1868) findes det dramatiske digt »Tornerose«, som 24. marts 1873 opførtes i musikforeningen i København til P. Heises musik.

En af dem, der glædede sig over dette digt, hvor Richardt med sin lyse kristentro bærer det gamle eventyr op i et højere plan, var den danske pigeskoles ledende ånd: Natalie Zahle.

I sin skole ønskede hun ikke blot at hjælpe sine elever til gode kundskaber, men især at gøre dem til »fromme, stærke kvinder«, som kunne gøre deres til at løfte Danmark op over det nyligt lidte nederlags nød. Hun spejdede altid efter, hvad der kunne styrke og glæde børnene og de unge.

I Richardts digt fandt hun tre små vers, som kunne tjene hendes hensigt. Det er dem, kongesønnen synger under sin kamp for at bryde de onde ånders magt.

Ved opførelsen lød de to sidste linier i andet vers:

»Gode alfer holder vagt, aldrig skal du gysse«.

Naturligvis holdt hun sig til den oprindelige tekst:

»Med et Fadavor i pagt skal du aldrig gysse«.

Formodentlig allerede inden

Frihedsmuseet genåbnet

Frihedsmuseet i Churchillparken i København har været lukket i over et halvt år. Den 5. maj genåbnedes museet efter en gennemgribende fornyelse og omlægning af museets udstillinger.

Åbningstalen blev holdt af statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Han understre-

gede bl.a., at Frihedsmuseet kan fortælle vor tids unge om andre unge, der engang tog deres ansvar alvorligt - for dem selv og for andre, så Danmark ikke blev prisgivet den rå og brutale magt.

Dronning Ingrid blev det nyindrettede Frihedsmuseums første gæst.

A.P. MØLLER

På de syv have -
under den syvstakkede
stjerne

Ved Bernadottes Eg

den musikalske opførelse havde hun henvendt sig til digteren, som hun havde forbindelse med siden hans lærervirksomhed ved hendes skole, og den elskelige, fordringsløse Richardt gav gerne sit minde til, at de tre vers blev »pillet« ud af digtet og sunget til Weyses melodi til »Dagen går med raske fjed«, og nu begyndte småpigerne og de voksne elever at synge, og fra skolen i København gik sangen ad usynlige veje ud over landet, kom i sangbøger, blev sunget ved møder og sammenkomster og blev ikke mindst elsket i Sønderjylland.

Da »Salmebog for Kirke og Hjem« blev til, optoges sangen i den.

Og så nåede vi til besættelsens tunge år, og da fik den for alvor sin mission.

Hvor ofte findes ikke det sidste vers på frihedskæmperes grave. Det vidner om, i hvilken grad disse enkle ord føltes som udsprungne af den danske folkesjæl.

Sikkert kunne mange træk fortælles, her skal mindes om et, som er nået til vor kundskab.

En forfatterinde, der var på flugt for Gestapo, stod en aften i november sammen med en anden frihedskæmper et sted midt ude på Amager og ventede på dem, der skulle bringe dem til Sverige. Vejret var mørkt, koldt og sludfuldt. Angsten gennembævede de to for den grusomme skæbne, der truede dem, alt var så utrygt og uhyggeligt.

Da hørtes gennem stilheden klokkespillet fra vor Frelzers Kirke, der dengang hver aften kl. 11 spillede »Dagen går med raske fjed«. De klare toner nåede ud til de to flygninge. I deres tanker var det Richardts ord, de satte til melodien:

»Altid frejdig, når du går
veje, Gud tør kende«.

De så på hinanden og smilede. Håbet tændtes på ny i deres hjerter.

Oftentimes når jeg midt i en dybt grebet forsamling synger med på de kendte ord, går mine tanker til de to varme fædrelandsvenner, som nu længst hviler under mulde. Hvor ville de have undret sig, om nogen havde sagt dem, at den lille sang, som de hver på sin måde havde del i, skulle være med til at bære Danmark gennem den største nød og den dødeligste fare.

Ved højtideligheden den 5. maj på Bernadottégården i Roskilde holdt Hans Andersen følgende tale, som vi af flere tilhørere er blevet opfordret til at bringe i bladet.

Det er i dag 50 års dagen for Danmarks befrielse.

Befrielse - ja, det ord vil jeg gerne dvæle lidt ved.

For hvad var det egentlig, vi blev befriet for? Hvad var det, vi fik frihed til?

Og hvad har vi så gjort ved denne frihed? Har vi udnyttet den? Og navnlig: har vi udnyttet den godt nok? Og til hvad?

Ja, der er mange spørgsmål, som man kan stille sig selv.

Det siges somme tider, at under krigen var vi alle enige. Bare løgn. Vi var måske enige om én ting: at få tyskerne ud af landet. Men selv denne enighed var jo ikke 100%. Der var faktisk danskere, som syntes, at det var i orden, at vi var besat af tyskerne. Det var ikke mange, men de fandtes. Og så var der dem, der var ligeglade. Det var nok en hel del flere.

Men bortset altså fra, at der faktisk var enighed i størstedelen af befolkningen om at få tyskerne ud af landet - en enighed, der strakte sig lige fra det yderste højre - med Gud, konge og fædreland - til det yderste venstre - med Karl Marx og Lenin - så var vi da for resten uenige om det meste af resten.

Og selv blandt alle os, der var enige om, at tyskerne skulle ud, var der jo rygende uenighed om, hvordan det skulle ske. Skulle man gå aktivt imod besættelsesmagten, eller indskrænke sig til en passiv modstand og vente og se?

Nu er der gået 50 år, og det må give anledning til, at ikke mindst vi, der oplevede den tid, standser op et øjeblik for at se tilbage på, hvad der er sket.

En modstandsmand, der spillede en stor rolle under besættelsen, har ved flere lejligheder givet udtryk for, at det var en lykke, at modstandsbevægelsen fandt sammen med de gamle politikere i et samarbejde, der fik synligt udtryk i befrielsesregeringen, der jo som bekendt kom til at bestå, halvt af modstandsbe-

vægelsens ledere, halvt af gamle politikere. Dette medførte bl.a., at vi i Danmark endgik det, man så drastisk kalder »de lange knives nat«. En sådan nat undgik man ikke - men det tales der ikke meget om - ved befrielsen af Frankrig. Og i øvrigt heller ikke i flere andre besatte lande ved deres befrielse.

Der er jo også dem, der er blevet skuffet. De havde ønsket - de havde håbet - ja, de havde troet på, at efter krigen ville alt være bedre. Vi ville få en bedre forståelse imellem mennesker, en bedre forståelse mellem nationer, racer, folkeslag. Og hvad oplevede vi så? Vi oplevede, at den varme krig blev afløst af den kolde. Vi oplevede, at tidligere allierede blev fjender.

Men andre var godt tilfredse. De så med tilfredshed, at vi blev medlemmer af Atlantpagten. Vi var nu på den »rigtige« side. Vi havde endelig fået »fred i vor tid«, som en berømt udtalelse lød - men ganske vist i en helt anden forbindelse.

Og fred har vi haft i vor del af verden - indtil også dette bristede med de grusomme begivenheder i det tidligere Jugoslavien.

Jamen, er vi anderledes mennesker nu end før krigen? Er vi ikke stadig behersket af vor stræben efter magt og indflydelse, efter penge og alt det, der kan fås, når man har magt, indflydelse og penge? Vi, der har oplevet krigen - er vores karakter ændret?

Jeg tror, vi må konstatere, at en krig ikke ændrer menneskets karakter - og hvis den gør det - så er det i hvertfald ikke til det bedre.

Der er en anden ting, som jeg for nylig er gjort opmærksom på, og som faktisk forbavsede mig, og som jeg derfor her vil berette.

Det var samtaler, jeg sidste efterår havde med nogle amerikanske flyvere, som jeg i sin tid var sammen med som medhäftlinge i koncentrationslejren Buchenwald. Det var altså amerikanske regulære soldater - flyvere - skudt ned over det besatte Europa og smidt i tysk koncentrationslejr stik imod alle inter-

nationale regler, og disse flyvere, de fik på denne måde at føle på deres egen krop, hvad den tyske nazisme betød.

De fortalte mig, at den almindelige opfattelse blandt deres landsmænd i Amerika gik ud på, at Tyskland havde truet den amerikanske vælfærd, den amerikanske livsstil. Tyskland var derfor blevet slået. De havde været dygtige - tyskerne - men altså ikke dygtige nok. De amerikanske styrker havde været dem overlegne. Tyskland var blevet tvunget i knæ - var militært slået - og dermed var den potte ude.

Der var - fortalte mine amerikanske venner - ingen udbredt forståelse for, at denne krig ikke var en krig mod et bestemt land, mod et bestemt folk, men mod et forbrøderisk statssystem.

Bevares. Man har set og oplevet grusomheder før: vold, terror, tortur, mord. Både før og efter den anden verdenskrig. Men ingen steder har det som i Nazi-Tyskland været statens officielle politik, at sådan skulle modstandere behandles.

Det er det, der er det væsentlige. Det er det system, der blev udryddet med den tyske kapitulation den 8. maj 1945.

Det er det system, vi i Danmark blev befriet for den 5. maj 1945.

Det kan vi glæde os over i dag, 50 år efter. Vi kan glæde os over, at vi er blevet befriet for et forbrøderisk diktatur. At vi - uden at risikere liv og helbred - kan tillade os at have vores mening om både det ene og det andet - og at give udtryk for den på hvad måde, vi ønsker.

Lad os glæde os over, at vi i dag er frie. Er du fra det yderste højre - med Gud, konge og fædreland - eller er du fra det yderste venstre - med Karl Marx og Lenin - så er du velkommen til at komme frem med dine meninger. Men du må også finde dig i at blive modsagt. Sådan er livet, sådan bør det være, og sådan har det været i Danmark - nu i 50 år.

Lykkeligvis!

50-året for befrielsesdagene set fra Odense

Af Kai Christensen

4. maj kl. 16.00 blev udstillingen *Triumf og tragedie, Odense i majdagene 1945* åbnet i Møntergården.

Udstillingen giver i tekst og billeder indtryk af de hektiske majdage i 1945. I forbindelse med udstillingen vises en ny film om disse samme dage.

Udstillingen blev åbnet af rådmand Søren Møller.

Om aftenen kl. 20.00 kom 5 organisationer marcherende mod Flakhaven (Odense Rådhusplads). I denne stjernemarch, var den del af dem, der kunne gå så langt fra De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen med. Alle organisationer havde deres respektive faner i spidsen. Et flot syn.

Der var musik og sang. Borgmester Anker Boye talte, skuespiller Birgitte Federpiel læste en prolog af Halfdan Rasmussen. Modstandsbevægelsens talere var Kaj Hansen og Erik Frandsen.

Gudstjeneste i Dømkirken og sidst på aftenen »pinde-madder« på Rådhuset for en indbudt kreds.

Arrangementet var lidt forsinket og iøvrigt ret traditionelt, alligevel deltog ca. 2000 mennesker. Flot var det at se, at hele Rådhuset ud mod Flakhaven var oplyst af *levende lys*, ligesom jeg på hjemvejen så levende lys i rigtig mange vinduer.

5. maj kl. 7.45 talte oberst Jøncke og Prins Joachim på kasernen, og kl. 9.00 ved det smukke monument i Ansgar Anlæg talte ligeledes Prins Joachim, borgmesteren og for modstandsbevægelsen Børge Poulsen (Tony). Efter denne højtidelighed, hvor forsvaret, hjemmeværnet, soldaterforeningerne og vi fra De Erhvervshæmmede var rigt repræsenteret, »gik vi nu vore egne veje«.

Vor lejede bus kørte os til mindestenen på Seden Sky-

debane, hvor vi var blevet orienteret om, at der var en mindesten for 14 frihedskæmpere, der var blevet »kulet« ned her under besættelsen, efter tortur og drab af tyskerne forskellige steder i Odense. Her talte vores formand Alice Kofoed.

Nu gik turen så til Geels Å hvor vi mindedes en, som her var blevet skudt og dræbt af tyskerne.

På Geels Kro fik vi en let frokost og herfra kørte vi til Stenløse Kirkegård, hvor vi mindedes endnu et offer for tyskernes terror.

Vi ankom nu til Frøbjerg Bavnehøj kl. 13.30. Her er det meget smukke monument for de 326 fynboer, der blev dræbt under den tyske besættelse. Alle navnene er indhugget i stenen, ligesom der nu er opsat en beskrivelse om monumentet, og hvorledes disse 326 blev myrdet. Det var Hjemmeværnet, der her havde lagt et stort arbejde i at få denne mindehøjtidelighed til at fungere bedst muligt.

På parkeringspladsen havde værnet stillet små busser til rådighed, hvis funktion

var, at køre »dårligt gående« op til højen. Der var opsat bænke til de ældre, monumentet var restaureret, så alt var smukt - også vejret.

Sangkor, hjemmeværnsorkester og ca. 800 mennesker var den skønne ramme om højtideligheden.

Der var taler af borgmester Gunnar Lund, Årup kommune, amtsborgmester Karen Nøhr og fra modstandsbevægelsen Kaj Christensen.

Amtsrådsmedlem, formand for komiteen til Frøbjerg Bavnehøjs bevarelse, Carsten Abild, talte.

Alt blev ledet af major i hjemmeværnet Kresten Tarp på en overordenlig kompetent måde. Alt fungerede optimalt.

I alle omtalte arrangementer blev der nedlagt kranse, og altid blev fanerne sænket, når vi sang sidste vers af *Altid frejdig...*

Det var mindehøjtideligheder, der sjældent er set magen til..

Men en skal ikke have ros: Fyens Siftstidende, som ellers roser sig af at være Fyens Stifts ledende avis, var ikke

repræsenteret og havde derfor ikke eet ord om Frøbjerg Bavnehøj.

Det er så ringe, så stor mangel på forståelse, så lidt respekt for de 326 menneskeliv og ikke mindst deres efterkommere.

8. maj kl. 12.30 var der så indvielse af lokalerne som nu indeholder undervisningsmateriale om besættelsestiden i Odense.

Indvielsen af lokalerne blev foretaget af rådmændene Søren Møller og Ruth Larsen.

Lokalerne er: *Initiativgruppen vedr. Odense Historie 1940-45* og har til huse i Brandts passage 15,1.

Det er ikke et museum, men et undervisningssted med effekter fra besættelsestiden, film, video, hvor skoleklasser og unge mennesker kan få opfrisket forståelse af, hvordan det var at leve i et besat land.

Det var et par hårde dag for »os gamle«, men også en oplevelse, som mange af os dengang nok ikke troede, at vi ville opleve.

Kaj Christensen på talerstolen på Frøbjerg Bavnehøj den 5. maj 1995. I baggrunden fanevægten.

(Foto: Minna Dahl)

4.-5. maj i Nordjylland

Af Aase Beck Eigenbroth

Skulle man dømme efter avisomtalerne i ugerne før 4.-5. maj kunne nogen måske tro, at den herostratisk berømte laserlystråle langs de efterladte, tyske bunkers på den jyske vestkyst var den eneste vigtige markering af 50-året for befrielsen. Det var ingenlunde tilfældet, og medens lysstrålen som bekendt blev lidt af et flop, var der en rigdom af store og små, lokale begivenheder, hvormed man rundt om i landet fejrede befrielsen, takkede de gamle modstandsfolk og mindedes dem, der gav deres liv i kampen mod nazismen.

Overalt i Nordjylland var der festgudstjenester, alsangsstævner, fakkeltog og nedlægning af kranser og blomsterbuketter ved de mange mindesten. Og der var taler af gamle modstandsfolk, som f.eks. i Nibe, hvor malermester Karl Salling Møller, tidligere nibenit og medlem af Nibe-gruppen, med udgangspunkt i den gamle milepæl på Nibe Torv mindedes sine personlige milepæle i krigens sidste år. Han blev i

maj 1944, kort efter sin 19 års fødselsdag, arresteret af Gestapo og kørt via Kong Hans Gades arrest i Aalborg til Vestre Fængsel, Frøslevlejren, Neuengamme og Versen - og senere med de hvide busser til Sverige, indtil han tilsidst sammen med sine to kammerater fik en helt modtagelse i Nibe - ved den gamle milepæl, han ikke havde troet, han nogensinde skulle se igen.

I Sæby gik fakkeltog fra festgudstjenesten i Sæby kirke, hvor man nedlagde en krans ved mindepladen for de ni unge sæbynitter, der mistede livet under besættelsen, ned til havnen, hvor tre gamle modstandsfolk, Oscar, Carl og Otto Isaksen i fiskekutteren »Inga« lagde til kaj. Her blev de modtaget af Kalle Moss (Karl Rasmussen), som sammen med andre lokale fiskere under krigen transporterede i hundredevis af flygtninge til Sverige. Sammen afslørede de fire en mindesten med indskriften:

Du slår over dybet
din gyngende bro
Med livet som indsats
sejlede søfolk og fiskere i Sæby
under frihedskampen mod
tyskerne 1940 - 45
flygtninge til frihed i Sverige.

Og så var der festen på Næsby-Hovedskov

Den 5. maj kl. 18.30

120 medlemmer med familie fik en dejlig aften

Aftenen blev indledt med en velkomst af formanden, og med et lille tableau. Der blev inviteret en tidligere fange fra Neuengamme, Dachau, Sachsenhausen og Versen, samt en tidligere modstandsmand op til et bord, hvor de hver for sig skulle tænde et lys, det gik fint indtil Niels - der ikke rigtig kunne få sit tændt - sagde: »Hjemme hos os har vi elektrisk lys.« Stemningen blev nu lidt mere løssluppet.

Efter første ret talte journalist Inger Venneze. Hun omtalte den forståelse, hun gennem sin bedstefar og mor havde fået af de forhold,

der havde været i KZ lejre, og hun fortsatte med at fortælle, hvordan hun gennem en udsendelse til det tidligere Jugoslavien havde set krigen på nærmere hold. Der var en del, der var værd at tænke over.

Festen fortsatte nu til langt ind i 6. maj, og som vor formand formulerede det: Sig nu ikke, at I gamle kæmper ikke kan holde til en sådan dag. Det kunne I endda på bedste måde.

En fin fest, som bestyrelsen skal have STOR tak for!!

kc

Kulturelt Samråd i Sæby har udgivet Kalle Moss' erindringer med forord af Herbert Pundik.

I Børglum Klosterkirke, som alene oplyses med levende lys, holdtes en smuk mindegudstjeneste for Chr. Mich. Rottbøll, kaptajn i SOE, som blev kastet ned med faldskærm over Danmark, men på grund af en uheldig misforståelse blev skudt af en dansk politimand i 1942. Han voksede op på Børglum Kloster, hvor hans far var godsejer.

Ved Hvidsten Kro tændte Gudrun Fiil det lys, som ved hjælp af De Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger blev spredt ud over landet og tændte de mange bål på befrielsesaftenen. Her holdtes også den 4. maj en mindehøjtidelighed for de otte medlemmer af modstandsgruppen »Hvidsten-gruppen«, bl.a. kroejer Marius Fiil og hans søn Niels, som blev henrettet i Ryvangen den 29. juni 1944. Dronning Margrethe og Kronprins Frederik deltog i højtideligheden.

I Aalborg var der officielt besøg af repræsentanter for Royal Air Force, dels viceforsvarschefen Sir John Willis, dels otte veteraner fra anden verdenskrig. De deltog den 3. maj i en højtidelighed i Rebild ved mindestenen for de 69 allierede flyvere, som mistede livet under transport af forsyninger til den danske modstandsbevægelse. Begivenheden havde samlet mange gamle modstandsfolk, især fra kredsen omkring nedkastningschefen Toldstrup, og der var taler af Ole Lippmann og Flemming Juncker. Den nu 90-årige Flemming Juncker talte også ved højtideligheden ved Bernadottegården i Hadsund.

I Aalborg levede 4. Maj Kollegiet op til sin opgave som levende monument for modstandskampen. Det var her, man den 29.4. modtog de to seje løbere, som alene havde påtaget sig at løbe fra Skagen til Frøslev. (De nåede den 1. maj til Horsens, hvor man som bekendt oplevede et par timers »befrielse« allerede den 1. maj 1945, indtil Gestapo håndfast demterede »nyheden«), og de løb den sidste strækning mod Frøslev med fakler den 4. maj.

Den 4. maj om morgenen holdt kollegiet reception, hvor man samledes om flaghejsningen, og senere navngav formanden, Per Fog, et »værelse«, nemlig eforbilingen, efter den tidligere modstandsmand og efor gennem 30 år, Niels A. Eigenbroth. Samtidig præsenteredes en bog om Eig, der døde den 9. august 1994.

Ved alsangsstævnet i Skovdalen den 4. maj var det en af de unge beboere på 4. Maj Kollegiet, Erik Løber, der holdt festtalen, og en anden beboer, Charlotte Wejlegaard Nielsen læste et af Morten Nielsens digte til festgudstjenesten den 5. maj i Budolfi Kirke. Traditionen tro lagde de unge på kollegiet den 4. maj blomster på alle frihedskæmpergrave i Aalborg-området.

Takket være Rotary-klubberne i Aalborg var der også inviteret otte menige veteraner fra den britiske hær, som sammen med deres fruer var Aalborgs gæster i tre dage. Der var tillige britisk flådebesøg i Aalborg Havn. Den 4. maj om aftenen var havnen og bådene i fjorden illumineret. Det imponerende fakkeltog gennem gaderne sluttede i Kildeparken, hvor fyrfadslys dannede danske flag i græsset. Der var officiel kransnedlægning overalt i landsdelen, bl.a. i 5. Maj Parken på Aalborg Sønder Kirkegaard, hvor Jørgen Hesseldal, tidligere leder af Aalborg-gruppen »D-kompagniet«, talte.

I Aalborgshallen var der 4. maj festkoncert med symfoniorkestrene for både Aalborg og Århus og uropførelse af Herman D. Koppels »Memory«, og samme aften var der festmiddag for gamle modstandsfolk og britiske veteraner i Aalborgshallens restaurant.

I Aalborg Klosters gård afslørede Chr. IV's Laug den 4. maj en mindeplade for »Churchill-klubben«, hvis virke udgik fra klosteret, hvor to af medlemmerne boede. Det blev en stemningsfuld oplevelse i den lune forårsaften. Spejdere stod fakkelvagt, og Klarup Pigekor sang. Tre af Churchill-klubbens medlemmer var selv tilstede, bl.a. Knud Pedersen, som takkede. Aalborg Teater markerede 50-året for befrielsen med en

»Neuengamme«-digtet var et Dachau-digt

af Hans Andersen

Fra flere sider er jeg gjort opmærksom på, at digtet, der blev bragt i april-nummeret under titlen »Neuengamme«, i virkeligheden er et Dachau-digt. Den mest fyldige oplysning har jeg fået af Erik Jensen fra Dachau-klubben. Han henviser til en artikel af Johs. Fosmark i PIGTRAAD/GE-STAPOFANGEN 1988, side 54, hvor Fosmark fortæller, at digtet er skrevet af Olav Holst i 1949.

Hertil kan jeg nu føje, at digtet står i Olav Holsts digtsamling »Flygtende Tid«, der udkom i 1961. Den sidste halvdel af digtsamlingen hedder »Pigtråd« og består af digte, der har krigen, besættelsen, fangenskabet og hjemkomsten som emne. Et af digtene hedder således »Hjemlængsel i Dachau«. Et andet »Nattetanker i Dachau«. Det sidste digt i samlingen er netop digtet »Dachau«, der begynder således:

»Dette er sangen om Dachau...«

Teksten er i øvrigt nøjagtig, som den blev bragt i bladets april-nummer. Blot at der skal stå »Dachau« alle steder, hvor april-nummeret havde »Neuengamme«. Læser man digtet på denne måde, viser det sig, at to-stavelsesordet »Dachau« giver en langt bedre rytme i digtet end ordet »Neuengamme«, hvad enten man opfatter dette som et tre- eller et fire-stavelsesord.

Der er således ingen tvivl om, at det er Olav Holst, der har skrevet digtet, og at det er Dachau, der har inspireret ham til digtet. Men indholdsmæssigt kunne det stærke digt gælde en hvilken som helst tysk koncentrationslejr.

Olav Holsts borgerlige erhverv var bankprokurist. Han var medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse i 22 år, heraf de sidste 8 år som en meget værdsat kasserer. Bladet har af og til bragt digte og artikler fra hans hånd. Dachau-digtet har dog vistnok aldrig været bragt i bladet.

Olav Holst døde i 1982, 77 år gammel.

Bankprokurist Olav Holst, bestyrelsesmedlem og senere også kasserer i Kammeraternes Hjælpefond og dertil et stykke af en digter. Billedet er fra april 1980.

Vi gav hinanden det løfte at mindes og ære dem, der døde for det, vi ville, og ikke kom med os hjem.
Olav Holst.

»Tugthusenes Engel« for svag til at rejse

I et brev af 5. april takker Hiltgunt Zassenhaus for indbydelsen til at komme til Danmark. Hiltgunt Zassenhaus læste som bekendt til læge i Danmark. Hun emigrerede derefter til USA og bor nu i Baltimore i USA, hvor hun i mange år har arbejdet.

I brevet skriver hun, at hendes helbred for tiden ikke er stærkt nok til rejsen, og hun fortsætter: »Det er en stor, stor skuffelse for mig, for der er ingenting, jeg ville hellere end at komme... Det er Danmark, som jeg altid anså som »hjem«, det var derfor, jeg vil-

le så gerne have set det engang til! Tak - mange, mange tak for alt, dette »Hjem« kom til at betyde for mig!

Jeres hengivne
Hiltgunt Zassenhaus«.

Hiltgunt Zassenhaus fotograferet ved et besøg i Danmark i 1986. På billedet ses hun længst til venstre. De øvrige er Frede Toftgaard Jensen, Knud Malthe Poulsen og Villy Mørk Jensen, alle tidligere fanger fra tyske tungthuse.

(Foto: Axel Lauritzen)

cabaret »Og vi bringer en særmedling -« på teatrets kælderscene, som til formålet var camoufleret som beskyttelsesrum. Det var to skuespillere, Joan Henningsen og Jørgen W. Larsen, begge født efter 1945, som med udgangspunkt i granskning af arkiver og bøger fra besættelsestiden selv havde sammensat, og som selv opførte cabaret'en, der var en mosaik af citater, sange, vitser, digte fra de fem onde år - i en lykkelig blanding af humor og dyb alvor. Flere burde have haft lejlighed til at se den fremragende forestilling.

Alt i alt bød 50-året også i Nordjylland på fine og vedkommende oplevelser - både for de gamle, der huskede, og for de yngre og unge, som fik mange indtryk at tænke over.

Bør befrielsen fortsat markeres?

Af en undersøgelse, som analyseinstituttet Sonar har foretaget for dagbladet Jyllands-posten, fremgår det, at der blandt et repræsentativt personudsnit på 1225 personer over 17 år var et flertal på 56%, der ønskede, at dagen fortsat skulle markeres. 30% mente nej, og 14% svarede »ved ikke«.

Særlig interessant ved undersøgelsen er, at det største flertal for fortsat at markere dagen fandtes i aldersgruppen 18-29 år. Her var flertallet på 63%, medens der i aldersgruppen fra 60 år og derover kun var et svagt flertal for at fortsætte markeringen.

Om laserlyset - nok engang

I sin leder lørdag den 6. maj skrev Berlingske Tidende bl.a.:

»Befrielses-jubilæum eller ej: helt enkelt burde projektet aldrig være blevet gennemført. Af den grund at det var inderligt overflødig. For det mest tankevækkende ved aftenen den 4. maj var, at lige så mange mennesker var på gaderne i fredeligt fællesskab alle mulige andre steder i landet. Ikke som resultater af et stykke iscenesat begivenhedskultur båret af lige dele banalitet og overbudspolitik - men helt af sig selv.«

Frøslev som mindepark

Af en Gallup-undersøgelse offentliggjort den 13/3 i Berlingske Tidende fremgår, at Laserlyspjektet er en dårlig ide, og at en langt større del af befolkningen ville have foretrukket et blivende monument for den såkaldte »Fredsskulptur 95«, der afvikles på et par timer.

Således foranlediget skal vi gøre opmærksom på, at Præsidiumet til oprettelse af Frøslevlejrens Museum i 1967/68 udvirkede, at det tidligere fangeområde i Frøslevlejren blev udlagt som mindepark (for de hundreder af danske, der omkom i de nazistiske KZ-lejre).

Efterhånden som barakkerne blev fjernet, hvilket forventedes at ske senest, når Indenrigsministeriets anvendelse af området ophørte, ville baraktomterne blive tilplantet ved Statskovvæsenets (nu Skov- og Naturstyrelsens) foranstaltning med lav bevoksning.

Dette er imidlertid hidtil kun sket for 6 barakkers vedkommende, så området i dag giver et fuldstændig forfjet indtryk af den tidligere fangelejr, hvor de ombyggede barakker hverken ligner de oprindelige i indretning eller udseende.

Vi har derfor henvendt os til Folketingets Kulturudvalg og bedt dette udvirke, at aftalen om mindeparken bliver respekteret, idet vi samtidig appellerer til alle Folketingets politikere om, at de snart 30 år gamle løfter fra Staten må blive opfyldt her i 50-året for befrielsen.

Den 24. marts 1995

Thorkil Antonsen & Kjeld Feilberg

Udstilling i Frøslev-lejren

Den 1. april åbnede Beredskabs-Forbundet en særudstilling om de tyske flygtninge i Danmark 1945-49, da beredskabets forgænger Statens civile Luftværn påtog sig at varetage forsyng for 245.000 tyske flygtninge. Beredskabskorpset viser også effekter og billeder fra hjælpen til Holland under den store stormflodskatastrofe i 1953 og den danske humanitære indsats til Ungarn, da befolkningen i 1956 revolterede mod det kommunistiske styre.

Udstillingen er åben til den 31. oktober.

Et stort bysamfund fra omkring Kristi fødsel er ved at blive udgravet i og omkring Gudme. Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse og deres gæster hørte foredrag derom og fik lejlighed til at besøge stederne. På billedet ses to store bygningers omrids afmærket. Den største afbygningerne har været over 50 m lang. (Foto: Hans Andersen)

Sammenkomst for hjælpere

En bevilling fra 5. maj-udvalget havde gjort det muligt for Kammeraternes Hjælpefond at invitere hjælpere fra 4. maj-arrangementerne i Mindelunden i Ryvangen til en sammenkomst. Det drejer sig om folk uden for fondens bestyrelse, der igennem årene gratis har stillet deres arbejdskraft og ekspertise til rådighed for arrangementet.

Disse hjælpere inviterede fonden til et weekendophold i Svendborg den 20. og 21. maj,

således at de kunne deltage i de foredrag og udflugter, der var arrangeret i forbindelse med fondens bestyrelsesmøde lørdag eftermiddag.

Desværre måtte flere af de indbudte af familiemæssige eller andre grunde melde fra. Men de, der kom, fik en hyggelig weekend i Svendborg. Blandt andet fortalte museumsinspektør Michaelsen om de sensationelle udgravninger i og omkring Gudme og viste lysbilleder derfra, og

næste dag fik deltagerne på en bustur lejlighed til at se udgravningerne på stedet. Busturen sluttede i øvrigt med et besøg på den smukke Hesselagergård, hvor selskabet blev vist rundt af ejerens livlige og meget charmerende 82-årige tante.

Efter en oplevelsesrig weekend og en god søndagsfrokost skiltes de indbudte og Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse og drog hver til sit.

Selskabet efter besøget på Hesselagergård. Forrest på billedet Kammeraternes Hjælpefonds kasserer Poul Brandt. Derefter to af gæsterne: overvagtimester Warmi Hansen og frue, og til højre den nye sekretær, Aase Beck Eigenbroth og fru Feddersen. (Foto: Hans Andersen)

Mordet på Bornholm

(en tysk tragedie)

Kun de færreste tyske turister, der besøger den danske ø Bornholm, besøger forsvarsmuseet i den gamle fæstning i Rønne.

De ved ikke, at der her i de sidste krigsdage skete en tragedie, et mord! Mordet blev ustraffet også i dag, idet Forbundsdagens flertal stadig nægter at ophæve de tyske krigsretters dom over deserterere. 20.000 mord, 20.000 dødsdomme! I Hitlers og militærets navn efter devisen: En soldat kan dø. En desertør skal dø!

Mange tusind soldater og civile fandt på Bornholm en frelsende ø. Her herskede Kaptajn von Kamptz. En fanatisk, ordensbehængt officer, der først og fremmest ville holde ud. På øen befandt sig også oberstløjtnant Georg Henschel. Han kommer såret fra Kurland-fronten, tilhører den 18. Arméstab. Endelig sikker bund under fødderne, siger han til sig selv. Endelig udsigt til, at blodsudgydelserne kan stoppe. Sådan siger han også til kammeraterne på det lazaret, hvor han behandles. »Vi er kommet levende gennem krigen. Hitler er død, og Dönitz kan intet udrette. Nu går det hjemad!«

En sygehjælper hører ham og indberetter det til von Kamptz. Denne lader straks den sårede frontofficer arresteres. Den 5. maj stilles han for en krigsret. Værnemagten

er overalt under opløsning, men von Kamptz vil statuere et eksempel. Han forlanger, at Henschel skal skydes. Men retsformanden, en ung marineofficer, er ikke indforstået og idømmer Henschel et års fangenskab og degradering.

Men von Kamptz, kommandant og dermed øverste chef for justits, ændrer dommen til dødsstraf, og henrettelsen sker 6. maj. En kaptajn Morath forsøgte hele natten at få dommen omstødt, men forgæves. Henschel døde med ordene: »Jeg levede for Tyskland!«

Øjenvidnet, der dengang var 17 år, har senere berettet om sagen for Bornholms Tidende. Henschels lig er aldrig fundet. Von Kamptz trådte senere tilbage, og hans efterfølger kapitulerede for de allierede.

Så sent som i 1965 forsvarede han sin handling over for Bornholms Tidende, og i 1982 forærede han sin officerskasket og sit ridderkors til museet på Bornholm.

Fru Henschel forsøgte at få sin mands dom ændret, men en domstol i Hamborg henviste kun til, at den fascistiske krigsret var gældende på henrettelsestidspunktet.

Von Kamptz kunne uforstyrret leve i Kiel med en høj pension. Forbundsdagen er fortsat af samme opfattelse.

(oversat fra *ANTIFA Journalist Peter Neuhofer*.)

Ikke Fritz Mahler, men Fritz Rühle

I samtalen med installatør Jens Kristian Jensen, Aagaard, under overskriften »Jyllands sydligste våbenmodtagelse« (bladets aprilnummer, side 24) havde der indsneget sig en beklagelig fejl.

Den tyske fangevogter på Koldinghus, som var flink ved fangerne og havde en vis kontakt til nogle modstandsfolk ude i byen, hed ikke Fritz Mahler, men Fritz Rühle. Han var maler af profession, deraf min misforståelse. Efter besættelsen skaffede modstandsbevægelsen ham ophold i Danmark. Han bosatte

sig i Esbjerg og blev dansk gift.

De to dræbte ved Skodborghus i marts 45, var reservepolitibetjente fra Padborg og Nykøbing Mors.

Årsagen til denne rettelse er et brev, jeg har modtaget fra politikommissær Erik Boest, Rødovre, som også beskæftiger sig med Politihistorisk Museum, Besættelsestidsarkivet, Læssøesgade 17, København N. Jens Kristian Jensen har overfor mig bekræftet Boests oplysninger. Altså min hørefejl eller misforståelse.

Johs. Rasmussen

Runde dage

Ved
**P. Feddersen,
Lundeborg**

5874 Hesselager,
tlf. 62 25 14 77

Karl Georg Nielsen, 6 B Riches Road, Ilford, Essex 161 I.T.F. England. 75 år d. 1. juli.

Carl Johan Schmidt, Ved Rådhuset 31, st., 2610 Rødovre (Buchenwald). 80 år d. 3. juli.

Knud Jørgensen, Essetofte, Ølby, 4600 Køge. (Dachau 142.602). 75 år d. 3. juli.

Eva Bertelsen, C. F. Jessensvej 7, 8200 Århus N. 75 år d. 3. juli.

Sylvia Daugaard, Strubjerg 90, 9400 Nørresundby. 70 år d. 3. juli.

Karl Peter Madsen, Jupitervej 16, 9200 Aalborg SV. 75 år d. 7. juli.

Agnete Christensen, Breineåsen 17, Smidstrup, 3250 Gilleleje. 75 år d. 7. juli.

Jørgen Hedegaard Larsen, Højvænget 2, 5230 Odense M (Buchenwald). 75 år d. 9. juli.

Egon Villy Hansen, Hvedevej 6, 7490 Aulum (Buchenwald). 75 år d. 10. juli.

H. Juul Laursen, Knuden 32, 9260 Gistrup. 70 år d. 11. juli.

Aage Jensen, Femmøllervej 4, 8240 Risskov. 75 år d. 14. juli.

Lillian Larsson, V. Søgade 46, 1601 København V. 70 år d. 14. juli.

Egon Thygesen, Ormslevvej 551, 8462 Harlev. 70 år d. 15. juli.

Paul Chr. Nielsen, V. Fasanvej 34, 8410 Rønne. 75 år d. 16. juli.

Knud Bjarkov, Strandvejen 16 B, 2100 København Ø (Neuengamme 67956). 70 år d. 16. juli.

Hans Jensen, Sdr. Havnevej 47, 9982 Aalbæk. 75 år d. 17. juli.

Flemming Jørgensen, Nordrupvej 43, 2700 Brønshøj (Sachsenhausen 108894). 70 år d. 18. juli.

Kaj Otto Ziehrer, Egevej 4, 4970 Rødby (Sachsenhausen 73092). 70 år d. 20. juli.

Gunner Transel, Gludsmindevej 30, 7100 Vejle. 70 år d. 21. juli.

Hans Jørgen Skov, Sønderparken 25, 3550 Slangerup (Buchenwald). 75 år d. 22. juli.

Anna Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby. 80 år d. 23. juli.

Jacob Vogelius, Lindevej 67, 3500 Værløse (Buchenwald). 80 år d. 23. juli.

Willy F. Jacobsen, Kirsebærvej 1, 4654 Fakse Ladeplads (Buchenwald). 85 år d. 23. juli.

Henry Olsen, Rosenkildevvej 73, 3000 Helsingør. 75 år d. 26. juli.

Jes Hansen, Rosenvangsallé 141, 8270 Højbjerg. 75 år d. 26. juli.

Karl Nissen Larsen, Vesterbrogade 69 A, 2.th., 1620 København V (Buchenwald). 75 år d. 29. juli.

Poul Sminge, Olufvej 3, Kristrup, 8900 Randers (Neuengamme 50362). 70 år d. 30. juli.

Svend O. Sørensen, Diskovej 180, 9210 Aalborg SØ. 70 år d. 1. august.

Henning Jensen, Flintevej 21, 9000 Aalborg. 70 år d. 3. august.

Børge Christoffersen, Gurrevej 40, 2650 Hvidovre. 85 år d. 6. august.

Niels Peder Pedersen, Poppelvænget 62, 5700 Svendborg. 85 år d. 8. august.

Niels Frode Larsen, Ibsensvej 57, 2630 Tåstrup (Buchenwald). 80 år d. 8. august.

Ejvind Andersen, Kildevældsparken 96, 4390 Vipperød (Buchenwald). 80 år d. 9. august.

Agnes Lilliequist, Isafjordsgade 12, 2300 København S. 75 år d. 11. august.

Axel Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, Fåborgvej 260, 5700 Svendborg. 85 år d. 14. august.

- Frits S. Petersen**, Saven D. 3,2.mf., 2630 Høje Tåstrup (Buchenwald). 80 år d. 14. august.
- Ove Møllerup**, Havretoften 25, 2800 Lyngby (Buchenwald). 75 år d. 15. august.
- Henry Gatten**, Brøndbyøster Torv 4,4. th., 2650 Hvidovre (Buchenwald). 80 år d. 15. august.
- Bodil Moyell**, Jomsborgvej 41,1., 2900 Hellerup. 75 år d. 18. august.
- Anna Andreasen**, Odensevej 56, 5750 Ringe. 80 år d. 20. august.
- Gudrun Thomsen**, Christian d.8.svej 9 B 1-1, 8600 Silkeborg. 80 år d. 21. august.
- Jørgen Jensen**, Skårupøre Strandvej 66, 5881 Skårup. 75 år d. 22. august.
- Erna Lyngholm Andersen**, Ernst Kapersvej 12,1., 2450 København SV. 70 år d. 22. august.
- Børge Jørgensen**, Guldborgsundvej 35, 4880 Nykøbing F (Buchenwald). 75 år d. 22. august.
- Chr. Kjær**, Tøtmosen 65, Egense, 9280 Storvorde. 75 år d. 23. august.
- Mads F. Madsen**, Libravej 17, 8270 Højbjerg. 75 år d. 24. august.
- Jørgen Rahr**, Dyssegårdsvej 40, 2860 Søborg (Buchenwald). 75 år d. 27. august.
- Anders J. Schack**, Ny Strandvej 46,1., 3050 Humlebæk (Buchenwald). 80 år d. 27. august.
- C. Soelberg Rasmussen**, Mariendalsvej 72,1.tv., 2000 Frederiksberg (Buchenwald). 75 år d. 28. august.
- Erik Nielsen**, Øster Søgade 106,3.th., 2100 København Ø (Buchenwald). 80 år d. 29. august.
- Kaj Jensen**, Parkvej 46, 7500 Holstebro. 80 år d. 29. august.
- Helmer Larsen**, Budderupvej 13, 2730 Herlev. 75 år d. 29. august.
- Knud E. Andersen**, Gaklundswågen 13 A, 81300 Hofors, Sverige. 75 år d. 30. august.
- Helge Kierulff**, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (Stutthof). 85 år d. 31. august.
- Harry Jensen**, Westavej 9, 8270 Højbjerg. 75 år d. 1. september.
- Olaf Wanborg Nielsen**, Wolk Møllevvej 24, 8900 Randers. 70 år d. 2. september.
- Kjeld Olesen Løkken**, Birke-dommerallé 7 A, 3300 Frederiksvej. 80 år d. 3. september.
- Harry A. Nehr Korn**, Axel Møllers Have 8.st.th., 2000 Frederiksberg. (Buchenwald). 75 år d. 3. september.
- Jens Erik Finderup**, Bernadoteparken 57, Hinnelev, 4000 Roskilde. (Neuengamme 67063). 80 år d. 6. september.
- Helge Rasmussen**, Ndr. Strandvej 23, 3250 Gilleleje (Buchenwald). 75 år d. 6. september.
- Rigmor Blæhr**, Provst Dreslersvej 25, 9900 Frederikshavn. 70 år d. 7. september.
- Elvira Jensen**, Vibyvej 41 C, 8230 Åbyhøj. 75 år d. 7. september.
- Poul Draaby Jensen**, Liselundsallé 4, 3360 Gilleleje. 75 år d. 10. september.
- Henrik Bødker Knudsen**, Brovejen 199, 5500 Middelfart. (Krigssejler). 75 år d. 11. september.
- Hans Brodersen**, Broagervej 22 B, 7500 Holstebro. (Neuengamme 69144). 75 år d. 12. september.
- Niels Georg Rasmussen**, Tværvvej 1, 5853 Ørbæk. 75 år d. 16. september.
- Knud Edvard Andersen**, Vandtårnsvej 92, 2860 Søborg. 70 år d. 18. september.
- Børge Jensen**, Sjællandsgade 24, 9000 Aalborg. 75 år d. 18. september.
- Karen Verner**, Glentevej 2, 7000 Fredericia. 80 år d. 19. september.
- E. Haunstrup Clemmensen**, Brydegaard, 5683 Hårby. 75 år d. 19. september.
- Preben Jensen**, Egmondvej 9, 2791 Dragør. 70 år d. 20. september.
- Jens Kr. Jensen**, Bramdrupvej 71, Ågård, 6040 Egtved. 75 år d. 22. september.
- Ejner Agerskov Andersen**, Beatevej 1, 4. th., 2500 Valby (Buchenwald). 75 år d. 22. september.
- Villy Mørk Jensen**, Sjørringvigvej 6, 7700 Thisted. 75 år d. 23. september.
- Inger Nielsen**, Ragnhildsvej 5, 5700 Svendborg. 75 år d. 23. september.
- Steen Bille**, Søgårdsvej 2A, 4. 2820 Gentofte. (Buchenwald). 75 år d. 25. september.
- J. Villy Christensen**, Damvej 1, Vokslev, 9240 Nibe. 80 år d. 27. september.
- Gunhild Sørensen**, Bromstrupvej 20, 5230 Odense M. 70 år d. 28. september.
- Arne Bertelsen**, Dr. Sofiesvej 40, 4000 Roskilde. 80 år den 28. september.
- O.K. Jakobsen**, Østergade 15, 8720 Hedensted. 75 år d. 29. september.
- Gudrun Kejlstrup**, Skelagervej 127, 9000 Aalborg. 80 år d. 1. oktober.
- Peter Elsborg**, Marselis Boulevard 98, 8000 Århus C. 85 år d. 1. oktober.
- Frede Weng Petersen**, P. S. Krøyersvej 12, 8270 Højbjerg. 90 år d. 5. oktober.
- J. P. Løkkegaard**, Ørnevej 5 B, 3390 Hundested. (Buchenwald). 75 år d. 7. oktober.
- Johs. Damsgaard**, Herninggade 1, 4. tv. 2100 København Ø. (Buchenwald). 80 år d. 7. oktober.
- Jørgen Kaufmann**, Th. Philipssensvej 2, 2770 Kastrop. 75 år d. 8. oktober.
- Holger Pedersen**, Engvej 7, 9400 Nørresundby. 80 år d. 8. oktober.
- Lise Mortensen**, Frejaparken 80, 9000 Aalborg. 70 år d. 8. oktober.
- Lilli Draaby Jensen**, Liselundsallé 4, 3360 Gilleleje. 70 år d. 10. oktober.
- Lissi Lang**, Annethevej 21, 8220 Brabrand. 75 år d. 11. oktober.
- Fie Jensen**, Stampesvej 31, 7100 Vejle. 85 år d. 12. oktober.
- Egon Therkelsen**, Bakkedraget 30, 3., 2860 Søborg (Stutthof). 80 år d. 12. oktober.
- Villy Jensen**, Niels Juelsgade 20, 9900 Frederikshavn. 80 år d. 14. oktober.
- Poul Ajstrup**, Ananasvej 108, 9000 Aalborg. 75 år d. 14. oktober.
- Grethe Frederiksen**, P. Sabroesgade 5, 2., 2450 København SV. 80 år d. 18. oktober.
- Franciska Korab-Kalowski**, Marstalsgade 24, 2. t.tv., 2100 København Ø. 75 år d. 18. oktober.
- Stinne Kristiansen**, Vestbjerggaardvej 36, 9380 Vestbjerg. 75 år d. 19. oktober.
- Carl Rasmussen**, Ringparken 13, 9300 Sæby. (Kalle Moss). 80 år d. 21. oktober.
- Eilif P. Wagner**, Sjællandsgade 23, 8000 Århus C. 80 år d. 21. oktober.
- K. P. Damsgaard Jensen**, Trellebjergvej 35, 5220 Odense SØ. (Sachsenhausen 74331). 75 år d. 25. oktober.
- Kristine Nielsen**, Ivar Huitfeldtsvej 1, 9000 Aalborg. 80 år d. 26. oktober.
- Mogens Kruse**, Lille Eng 2, 5700 Svendborg. 85 år d. 26. oktober.
- Grethe Krogh**, Elverdamsvej 220, Ejby, 4070 Kr. Hyllinge. 70 år d. 27. oktober.
- C. Aa. Redlich**, Chr. Rasmussensvej 24 st., 3000 Helsingør. (Buchenwald). 80 år d. 27. oktober.
- Per Wildt-Jørgensen**, Willemsgade 62, 2100 København Ø. 75 år d. 30. oktober.
- Else Kanstrup**, Niels Juelsgade 5, 9000 Aalborg. 75 år d. 30. oktober.
- Svend Aage Pedersen**, Bredstrupvej 72, 8200 Århus N. 75 år d. 30. oktober.
- Wagn P. Thomsen**, Chr. Erikssensvej 53, 8800 Viborg. 80 år d. 4. november.
- Ruth Sønderby**, Lundingsvej 11, 7000 Fredericia. 70 år d. 5. november.
- Irma Kragh Nielsen**, Vadum Kirkevej 52, 9430 Vadum. 80 år d. 6. november.
- Knud Christensen**, Priorgade 13, 9000 Aalborg. 80 år d. 8. november.
- Hilmar Larsen**, Vestergade 7, Strandby, 9640 Farsø, 75 år d. 9. november.
- Frode Sørensen**, Peder Billesvej 112, 4300 Holbæk. (Buchenwald). 75 år d. 12. november.
- Egon Vikkelsø**, Howitzvej 15, 1.6. 2000 Frederiksberg. (Buchenwald). 80 år d. 12. november.
- Hother Lindhardtsen**, Slettevang 13, 2970 Hørsholm. 85 år d. 13. november.
- Egon H. Larsson**, Vester Søgade 46, 2. 1601 København V. (Buchenwald). 75 år d. 20. november.
- W. Klitgaard-Lund**, Mølleparken 16, Sennels, 7700 Thisted. 75 år d. 21. november.

Kristen Andreassen, Brotorvet 5, 9400 Nørresundby. 85 år d. 21. november.

Elisabeth Thorsen, Dragsmurvej 21, 8420 Knebel. 70 år d. 23. november.

Peter Stål Jensen, Sjællandsgade 5, 8900 Randers. 80 år d. 25. november.

Helmuth Jørgensen, Carl Jacobsensvej 2 A, 2. 2500 Valby. (Buchenwald). 80 år d. 25. november.

Niels P. Jensen, Sjællandsgade 5, 8900 Randers. 80 år d. 25. november.

Emil Johansen, Bondehavevej 34, 2880 Bagsværd. (Buchenwald). 80 år d. 28. november.

Jens Jacob Jensen, Frederik d. 3. vej 3. st., 7000 Fredericia. (Neuengamme 60.791). 75 år d. 3. december.

Else Briksby, Glentevej 21, 3390 Hundested. 80 år d. 4. december.

Wilhelm Schiller, Petersmindevej 32 A, 4684 Holme Olstrup. (Buchenwald). 75 år d. 5. december.

Signe Larsen, Tagensvej 186/507, 2400 København NV. 95 år d. 5. december.

P. Ejby Rasmussen, Adjunktvej 4, 9000 Aalborg. 75 år d. 6. december.

Erik Andersen, Strøhøjgård Skolevej 2, 4050 Skibby. (Buchenwald). 75 år d. 6. december.

Elin Nielsen, Arkturusallé 22, 2770 Kastrup. 70 år d. 6. december.

Kirsten Musse Harting, Sct. Mogensgade 26, 1. 8800 Viborg. 80 år d. 6. december.

Carl A. Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 70 år d. 9. december.

Carl Wilde, Engdraget 7, 5700 Svendborg. 75 år d. 10. december.

Jens Chr. Levisen, Beringgårdsvvej 87 A, 2650 Hvidovre. (Buchenwald). 75 år d. 13. december.

Villy Wendel, Vestergårdsvej 81, 2. 2600 Glostrup. (Buchenwald). 80 år d. 14. december.

Erik Mortensen, Fjordvej 34, 6000 Kolding. 85 år d. 19. december.

Gunnar Severin, Uppsalagade 26, 2. tv., 2100 København Ø. (Buchenwald). 80 år d. 19. december.

Erland Lykke Nielsen, Herulf Trollesvej 10, 5700 Svendborg. (Buchenwald). 80 år d. 20. december.

Holger Andersen, Vibeholms Allé 41, 8700 Horsens. 80 år d. 20. december.

Niels Johansen, Middelfartvej 187, 5200 Odense V. 75 år d. 20. december.

Poul Wohlert, Fortebakken 26, 8240 Risskov. 85 år d. 24. december.

Carl Heisel, Frederikssundsvej 14 A, 2. th. 2400 København NV. (Neuengamme 50.506). 75 år d. 25. december.

Villy Christiansen, Kingsovej 5, 8230 Åbyhøj. 80 år d. 26. december.

Henning Kragh Pedersen, Boeslunde Byvej 138, 4242 Boeslunde. 85 år d. 26. december.

Frits Laursen Pind, Vestenbækvej 9, 4773 Stensved. (Buchenwald). 85 år d. 27. december.

Esther Fussing, Spurvegården 7, 2. th. 2650 Hvidovre. 80 år d. 28. december.

Helge Pedersen, Drosselvej 62 A, 2000 Frederiksberg. (Neuengamme 67.381). 90 år d. 28. december.

Tage Holst Bang, Viborgvej 23, 8000 Århus C. 80 år d. 29. december.

Søren Kern-Jespersen, Bakke-
draget 53, 3480 Fredensborg. (Neuengamme 67.088). 75 år d. 31. december.

Et liv i kirkens og musikkens tjeneste

Poul Riis fyldte 80 år den 25. juni. Blandt fangekammerater er han kendt som en flittig og aktiv deltager i stævner og sammenkomster, hvor hans energi og humør er ansvarlig for en væsentlig del af forløbet.

Han har været medlem af Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse siden stiftelsen, og senest har han på fondens vegne haft ledelsen af det storslåede 50-års minde-arrangement i Ryvangen i København i år.

For nogle år siden redigerede han en publikation, der handlede om de to udekommandoer fra Neuengamme, Ladelund og Husum-Schweising lige syd for den dansk-tyske grænse.

Født i Herning som den yngste af en børneflokk på 10, kom han allerede som 10-årig i berøring med musikken som aktivt medlem i FDF-orkestret. Musikken, som senere blev en væsentlig del af hans skæbne,

Provst Poul Riis

bragte ham i kontakt med mange, og allerede som 13-årig havde han sine første elever. Han sagde foreløbigt farvel til FDF-musikken, da han efter studentereksamen påbegyndte det teologiske studium i København.

I 1942 fik han, straks efter den teologiske eksamen, stilling som hjælpepræst ved Lundeus Kirke, og året efter blev han kaldskapellan samme sted.

Kontakten til modstandsarbejdet begyndte, da der på første sal i hans tjenestebolig blev fremstillet illegale blade, og senere fungerede han som forbindelsessted til den kendte BOPA-sabotør Børge Thing (»Børge Brandt«), der var hans FDF-kammerat fra Herning.

I november 1944 blev Poul Riis arresteret på fersk gerning, og via Shell-huset og Vestre Fængsel gik turen til Neuengamme og derfra videre til Dachau sammen med ca. 150 andre præster, hvoraf 1 norsk og 3 danske præster.

Hjemrejsen i april 1945 foregik med de hvide busser til Neuengamme og Møgelkær og derfra videre til Båstad i Sverige.

Da tilværelsen igen blev normal, blev han Forbundssekretær i FDF og fortsatte sit arbejde med musikken som overdirigent, dirigent og ved oprettelse af musikskoler. I 1951 blev han præst ved Sct. Jakobs Kirke i København og samtidig i 1955 musiktilsynsførende ved Hjemmeværnets Musikkorps. I 1966 gik turen til Slagelse som sognepræst ved Sct. Peders Kirke. Fra 1972 var han tillige provst for Slagelse-Korsør Provsti, indtil han tog sin afsked i 1981.

Mogens Dyré

Leo Kæraa 90 år, »still going strong«

Den 18. juni fyldte Leo Kæraa 90 år. Han er kendt i store kredse dels for sin tilknytning til modstandsbevægelsen og de dramatiske begivenheder omkring hans arrestation, dels på grund af hans landsomfattende net af klinikker for tandteknik.

Han blev arresteret i sit hjem i Århus 13. januar 1944 efter at en Gestapo-styrke under ledelse af Gestapos jyske chef von Schwitgiebel ved beskydning havde tiltunget sig adgang. Under skydningen blev hans engelskfødte hustru - fru Doris - skudt ned, mens han selv slap med strejfskud i ryggen.

Årsagen til razziaen var, at Gestapo havde konstateret tilstedeværelsen af en radiosender på hans klinik på Bane-gårdspladsen i Århus.

Kæraa selv var også uddannet som telegrafist med virke indenfor Store Nordiske Telegrafelskab med virke i København, Newcastle og London.

Maj 1944 gik turen til enecelle i Vestre Fængsels tyske afdeling og i november via Frøslev til Neuengamme. Her arbejdede han først i Klinkerwerke og senere på et dentallaboratorium. Han kom i nært samarbejde med bl.a. cand. pharm. C.M. Bertelsen og gasmester Johs. Loft og var med til at administrere fordeling af RØ-DE-KORS pakkerne, der som bekendt hjalp mange af kammeraterne.

Efter hjemkomsten opbyggede Kæraa sit velkendte, landsomfattende net af klinikker.

Leo Kæraa er oprindelig uddannet som telegrafist, men har i sit lange liv været aktiv inden for mange forskellige områder. Ikke alene inden for det fag, der blev hans, nemlig tandteknikken, bl.a. som stifter af og formand for Midtjydsk Tandteknikerforening og forstander for tandteknikernes fagskole, så længe den eksisterede, men også på andre områder som f.eks. flyvning, reklame og i de senere år især golfspillet.

Han har siden Kammeraternes Hjælpefonds stiftelse været et respekteret medlem af fondens bestyrelse og har glædet dette blads læsere med interessante artikler.

Mogens Dyré

Bestyrelsesmøde i Kammeraternes Hjælpefond

Kammeraternes Hjælpefond afholdt det årlige bestyrelsesmøde på Hotel Svendborg i Svendborg den 20. og 21. maj 1995.

Formanden udtalte mindeord om Gunnar Jespersen, der udtrådte af bestyrelsen ved årsmødet sidste år, og som døde kort efter.

Syv bestyrelsesmedlemmer kunne af forskellige grunde, især helbredshensyn, ikke deltage i mødet. Der var skriftlige hilsener fra de fleste, herunder også fra Johs. Fosmark, der efter sin hjerneblødning er lam i venstre side, men stadig følger arbejdet i Kammeraternes Hjælpefond med levende interesse.

Formanden omtalte årets begivenheder, hvoraf den vigtigste set fra Kammeraternes Hjælpefonds side naturligvis var 4. maj højtidelighederne i Mindelunden i Ryvangen. Det var ikke lykkedes formanden at blive medlem af det statsministerielle 5. maj-udvalg og i første omgang heller ikke at få tilskud fra udvalget til festlighederne omkring 50 års dagen. Senere kom udvalget dog på bedre tanker og bevilgede fonden det ansøgte beløb.

På grund af Fosmarks pludselige sygdom måtte forretningsudvalget tage stilling til to vigtige ting: bladsamarbejdet og ledelsen af højtideligheden i Mindelunden. Resultatet blev, at forretningsudvalget besluttede, at Kammeraternes Hjælpefond i respekt for den uløselige forbindelse mellem PIG-TRAAD og Johs. Fosmark trækker sig ud af bladsamarbejdet med Fangesammenslutningen, således at PIG-TRAAD/GESTAPOFANGEN ophører med at udkomme med juni-nummeret, og for det andet var man enig om at opfordre Poul Riis til at lede højtideligheden i

Mindelunden den 4. maj om aftenen.

Formanden oplyste endvidere, at AOF på grundlag af en bevilling fra Helsefonden er gået i gang med at fremstille en registrant over alle PIG-TRAADs årgange, altså at udarbejde et register over emner, personer og steder, der er omtalt i artikler i PIG-TRAAD. Arbejdet forventes afsluttet i indeværende år.

Poul Riis og Solveig Skjøtt fortalte om mindehøjtidelighedens forløb. Der havde skønmæssigt været større tilslutning end nogensinde før. Ved arrangementet havde man fået fortrinlig hjælp fra Hjemmeværnet og fra Mindelundens personale.

Om Kegnæs kunne Mogens Dyre berette, at stormen havde revet hul i stråtaget, som derfor måtte repareres. Foranlediget af forslag fra en gæst var sikkerhedsforholdene blevet gennemgået, brandalarm afprøvet og rebstige anskaffet.

Preben Feddersen oplyste, at huset er meget efterspurgt.

Næsten alle uger i indeværende år er besat. De fleste af gæsterne er kz-fanger (21). Men der er også langtidsillegale (8), 1 fra tysk fængsel og 6 fra dansk, 1 fra allieret tjeneste og 4 enker.

Om mødet i det fælles bladudvalg den 15. februar fortalte Hans Andersen, at der fra Sammenslutningens side havde været forståelse for, at KH trak sig ud af bladsamarbejdet nu, da Fosmark ikke længere kunne være ansvarshavende redaktør. Der var dog samtidig enighed om, at fangeforeningerne også fremover havde brug for en eller anden form for meddelelsesblad. Sammenslutningen ville nu gå videre med dette spørgsmål.

J.E. Finderup gennemgik bladets reviderede regnskab og gjorde opmærksom på, at der var penge til et stort og elegant afslutningsnummer. Bladregnskabet blev godkendt.

Om fondens fremtid udtalte formanden, at fonden er indstillet på at føre højtidelig-

heden i Mindelunden videre i forhåbentlig mange år og at bibeholde fondens feriehjem på Kegnæs, så længe der var behov derfor. Forpligtelsen til at føre PIGTRAAD videre ville man foreløbig tilgodese ved økonomisk at støtte det meddelelsesblad, som Sammenslutningen forhåbentlig får op at stå. Herved forudsættes naturligvis, at KH får adgang til meddelelsesbladet, og at det i øvrigt drives efter retningslinier, som de foreninger, der er tilsluttet Fangesammenslutningen, og KH kan tiltræde.

Valg til bestyrelsen: Efter forretningsudvalgets forslag blev bestyrelsen udvidet med Aase Beck Eigenbroth, Preben Feddersen og Martin Frøland-Rasmussen.

I forretningsudvalget, der vælges for to år ad gangen, afgik kassereren Poul Brandt, der genvalgte. Aase Beck Eigenbroth blev valgt til sekretær i stedet for Johs. Fosmark.

4.maj-udvalget: Poul Riis ønskede ikke genvalg. I stedet valgtes Hans Andersen. Solveig Skjøtt, Axel Lauritzen og Martin Frøland-Rasmussen genvalgtes.

Til Bladudvalget genvalgtes Johs. Rasmussen, Hans Andersen og Finderup, medens Preben Feddersen blev nyvalgt.

Til Kegnæs-udvalget genvalgtes Mogens Dyre, Ejler Mortensen, Erik Hauberg og Preben Feddersen, medens Jørgen Kjeldsen blev nyvalgt.

N.Chr. Andersen rapporterede om et broget år i Frøslev-lejren med konkurs i konferencecentret. Der var stor stigning i Frøslev-lejrens Venners medlemstal. Man regner nu med, at der bliver en efterskole i lejren fra næste år.

Mogens Dyre takkede Hans Andersen for den store indsats som formand og delvis sekretær og i den seneste tid også som ansvarshavende redaktør.

Mødet til næste år bliver formentlig i Sønderjylland, måske i Frøslev-lejren.

Jørgen Kjeldsen

Jørgen Kjeldsen

Født 2. april 1931. Forældre Oberst K. Kjeldsen og Birthe Kjeldsen

Begivenhederne, der knytter sig til 9. april 40, 29. august 43, 19. september 44 og 4/5 maj 1945, har alle været med til at danne min nationale og historiske bevidsthed, som hos de fleste danskere. Men 10. juni 1944, hvor min far blev arresteret af Gestapo, sendt til Staldgaarden i Kolding og via Horserød, Frøslev sendt til Tyskland med den første transport af danske politiske fanger til KZ-lejren Porta Westphalica, er nok mere skelsættende for mig og min familie end de øvrige datoer.

Vi kom igennem vinteren 44-45 i den tro, at far havde det relativt godt, det skrev han da i de breve, vi fik fra ham, og han fik jo også ifølge Forsvarsministeriets Foredragsudvalg jævnlige tilsendt Røde Kors-pakker med fødevarer og tøj, vi sendte ham da også et par stykker. Men sandheden var en anden, da han kom hjem og fortalte om sit ophold i lejren.

Jeg fik i 1949 præliminær-eksamen fra Vojens kommunale Borger og Realskole og blev kort efter indkaldt til 2. regiment i Haderslev, derefter på kornetskole på Kronborg. Min kornet- og løjtnantstid blev afviklet ved fodfolkspionerkommandoet / 9. regiment i Tønder og Søgaard indtil min hjemsendelse i 1954. I 1955 blev jeg politibetjent, indtil jeg i 1960 besluttede mig for at blive lærer. Si-

Hvad en tale mangler i dybden, har den ofte i længden.

Montesquieu

den 1964 har jeg været ansat i folkeskolen først i Bredebro og nu i snart 25 år i Ringe kommune på Fyn. Ved siden af mit arbejde som lærer, har jeg været i Hjemmeværnet siden 1958. Fra 1984-1995 chef for luftmeldeeskadrille Ringe. I en periode 1966-1971 var jeg tropsfører for en spejdertrup under Det danske Spejderkorps i Bredebro i den forbindelse Gilwell-kursus.

Da der for nogle år siden blev startet en historisk forening op i Hjemmeværnet, gik jeg ind i den og sidder nu som formand for Hjemmeværnsregion IV historiske Selskab.

Jeg er på fyrretyvende år gift med Birthe Kjeldsen, f. Schlamowitz, vi har to børn.

Med venlig hilsen
Jørgen Kjeldsen

Aase Beck Eigenbroth, f. Beck

Født 1932 i Lemvig. Nysproglig student fra Struer Statsgymnasium 1951, derefter højskoleophold på Askov og et år som »au pair« i England.

Bibliotekaruddannelse på Centralbiblioteket i Esbjerg og Danmarks Biblioteksskole. Eksamen 1957.

Bibliotekar på Silkeborg Bibliotek 1957-62, dernæst to år som »exchange librarian« i USA.

Efter hjemkomsten et år som biblioteksleder i Vojens, dernæst - fra 1965-72 - bibliotekskonsulent i Bibliotekstilsynet.

Fra 1972 tilbage i folkebiblioteksarbejdet - og i Jyl-

land - først som overbibliotekar i Thisted og senere, fra 1977, som overbibliotekar i Sæby.

Gift i 1987 med redaktør Niels A. Eigenbroth (1919-94). Efter 4 års pendling mellem Sæby og Aalborg afsked med biblioteksarbejdet. Pensioneret fra 1992.

Martin Frøland-Rasmussen

Fødselsdato: 29. august 1961. Ugift, samboende med Kirsten Wöbbe. Ingen børn

Martin Frøland-Rasmussen er 33 år, og arbejder til dagligt med anvendelse af EDB i avisproduktionen, som chefkonsulent i EDB afdelingen på Berlingske Tidende.

En stor del af fritiden bruges som kompagnichef i Hjemmeværnskompagni 6204 i Klampenborg. Medlemskabet af Hjemmeværnet startede efter aftjeningen af værnepligten i 1982. Udnævnt til kompagnichef i 1991.

Hjemmeværnskompagni 6204 stiller hvert år den 4. maj lysvagten ved monumentet i Mindelunden, ligesom kompagniet medvirker ved lysvagten i Mindelunden juleaften.

Hjemmeværnet i Klampenborg er et ægte barn af modstandsbevægelsen. Kompagniet kan datere sine rødder tilbage til 1944, hvor det startede som en modstandsgruppe. Efter krigen blev det til en Hjemmeværnsforening, og ved oprettelsen af det statslige Hjemmeværn i 1949 fik kompagniet sin nuværende betegnelse.

To politifolk, hvis navne m.v. efterlyses.

Efterlysning

En tidligere amerikansk krigsflyver, der var i Buchenwald sammen med det danske politi, skriver til mig, at han for nylig er blevet opmærksom på, at der findes en amerikansk/canadisk Buchenwaldklub, og at han derigenem har fået mit navn og adresse. I brevet fortæller han, at han havde gode forbindelser med nogle af vores gruppe, og hævder, at »they were comrades who gave us hope and courage in our unforgettable experiences« (de var kammerater, der gav os

håb og mod i vore uforglemmelige oplevelser). Samtidig sender han vedstående foto af to tidligere politifolk, som han korresponderede med i nogle år, men har mistet forbindelsen med, og som han hverken husker navn eller adresse på mere. Han vil gerne i forbindelse med dem igen. Adressen er: Michael R. Petrich, 2084 Junipero Ave, Signal Hill, California 90806, USA. Ring eventuelt til undertegnede på 53 87 13 00.

Hans Andersen,
fmd. for Buchenwaldklubben.

Hvem kender min far?

Værkstedsleder Orla Østergaard, Østerled 34, Vejle, 54 år, søger efter spor af sin far, maskinmester Orla Jens Christian Hansen, 1918-1945. Han ligger i grav 106 i Mindelunden i Ryvangen. Han var fra oktober 1944 med i en modstandsgruppe på Østerbro under afsnit 3, P.6 og deltog i forskellige aktioner. Den 21. april 1945 kl. 5 morgen ville han finde hvile i en villa i Hellerup, men fire Gestapofolk havde besat huset, fordi man netop mistænkte stedet for at være ly for modstandsfolk.

Faderen blev dræbt af skud i hovedet. Da faderen og moderen ikke var gift, og tiderne var urolige, blev sønnen bortadopteret og havnede i Vestjylland. Mere ved Orla Østergaard ikke. Hans mor, som han traf sent i livet, og som nu forlængst er død, havde intet billede af faderen.

Orla Østergaard har søgt

faderens spor i Mindelunden og på Frihedsmuseet, men ingen ved mere, end her er oplyst.

Østergaard vil være meget taknemlig, hvis nogen kan og vil hjælpe ham.

Efterlysning

Jeg vil gerne i kontakt med nogen, som kendte min far fra 3. kompagni i Aalborg.

Min fars navn var Viggo Møller Pedersen, og på daværende tidspunkt var han baker og boede i Absalonsgade 19 i Aalborg.

Det eneste jeg ved er, at han var med ved nogle våbenmodtagelser, og at 3. kompagni havde våbendepoter i Aalborg.

Med venlig hilsen
Else Møller Egebo
Tranevej 11B, 9440 Aabybro
98 23 41 27 efter kl. 18.

Repræsentantskabsmødet i Fangesammen slutningen

Sammenslutningen af danske Fanger fra Frihedskampen 1940-1945 afholdt repræsentantskabsmøde i lokaler på politistation I på Halmtorvet i København den 28. marts 1995. Imod manges forventning modtog den tydeligt sygdomsmærkede hidtidige formand Jakob Jensen genvalg. Der var ingen modkandidater. Som det sikkert er bladets læsere bekendt, døde Jakob mindre end en måned efter mødet, hvorefter næstformanden, Villy Jensen, måtte overtage formandsfunktionen, bl.a. i forbindelse med de mange højtideligheder omkring 50 års dagene.

NYT Fange- forenings- blad ?

Bestyrelsen for Fangesammenslutningen har nedsat et lille arbejdsudvalg, der skal fremkomme med forslag til et nyt fangeforeningsblad. Nogen beslutning var ikke truffet, da nærværende nummer af PIGTRAAD/GESTAPOFANGEN gik i trykken.

BUCHENWALDKLUBBEN

50 års dagen for Buchenwalds befrielse

af Hans Andersen

Årsdagen er den 11. april, men højtidelighederne var af praktiske grunde henlagt til weekenden forinden, lørdag den 8. og søndag den 9. april.

Det blev en kold affære. Vi gamle Buchenwaldhäftlinge genkendte den kolde vind, der altid blæser på nordsiden af Ettersberg, hvor lejren ligger, og fugtigheden, tågen, råkulden.

Der var gjort meget fra lejrens og fra landsregeringens side for at gøre besøget i Buchenwald behageligt og interessant. På parkeringspladsen foran kasernebygningerne var der rejst et kæmpemæssigt forplejningstelt, hvor der var god varme og god mad for alle gamle fanger og deres

ledsagere. Häftlinge fra de valutasvage lande fik rejse og hotel betalt, og maden kunne vi som nævnt alle indtage i det store forplejningstelt.

Lørdag eftermiddag blev der indviet et mindesmærke for de sigøjnere, der omkom i lejren, og senere åbnedes det nyindrettede museum. Om aftenen var der planlagt en kammeratskabsaften med gamle häftlinge og amerikanske soldater. Den faldt imidlertid noget mat ud, formentlig på grund af kulden udenfor.

Søndag kl. 11 var der en mindehøjtidelighed i Nationalteatret i Weimar med taler og med musik ved Weimars statskapel. Musik blev der nu ikke meget af, men til gengæld var der taler i lange baner, så vi var ved at komme for sent til højtideligheden i

Buchenwaldlejren klokken halv tre, hvis vi også skulle nå frokosten i forplejningsteltet.

Ved højtideligheden på appelpladsen i Buchenwald talte præsidenten for Den Internationale Buchenwaldkomite, Pierré Durand, Land Thüringens ministerpræsident, Bernhard Vogel, overrabbiner Meir Lau fra Israel, der selv havde været i Buchenwald som barn, og brigadegeneral Thomas Crawford fra USA, der havde været blandt de første amerikanske soldater, der kom til Buchenwald.

Derefter blev der nedlagt krans på det sted på appelpladsen, hvor fangerne i april 1945 efter befrielsen havde rejst en mindesøjle af træ. Ved denne søjle blev Buchenwald-eden aflagt. Søjlen er forlængst væk, men der, hvor den stod, blev et væld af kran-

Repræsentanterne for de forskellige lande gik frem i alfabetisk orden og lagde deres krans på det sted, hvor træsøjlen blev rejst få dage efter lejrens befrielse. På billedet er den danske generalkonsul i Dresden, Jørgen Lykke, som repræsentant for Danmark ved at placere den officielle krans, medens Buchenwaldklubbens formand, Hans Andersen, står parat med en krans fra Buchenwaldklubben. Bag ham klubbens fane, der bæres af Ingolf Gildam.

(Foto: Floréal Barrier)

Tågen hang over Buchenwald, da monumentet over sigøjnerne, der døde i Buchenwald, var indviet ved en højtidelighed på appelpladsen lørdag den 8. april. I baggrunden skimter man igennem tågen den store bygning med Effektenkammer, der nu rummer museet. (Foto: Hans Andersen)

se nedlagt, dels af mange landes diplomatiske repræsentanter, dels af repræsentanter for de forskellige landes fangeforeninger

Sidst på eftermiddagen åbnedes i den tidligere desinfektionsbygning en udstilling af den tidligere Buchenwaldhäftling Walter Spitzers malerier. En righoldig samling af betagende farvestærke billeder.

Om aftenen gav Jenas filharmoniske orkester koncert i Weimarhallen. Desværre

kun for en halvfyldt sal. Jeg tror, de fleste gamle Häftlinge havde fået nok af formiddagens og eftermiddagens lange og fyldige program og var udmattede af kulden på appelpladsen.

Den danske Buchenwaldklub havde arrangeret en busstur for medlemmerne. Det samme havde den nye norske Buchenwaldklub også gjort. I alt var der gamle Häftlinge fra 25 lande.

Vi frøs alle bravt, men betagende var det nu alligevel.

Værelse på Bernadottegården i Roskilde doneret af Buchenwaldklubben

Ved en lille højtidelighed på Bernadottegården i Roskilde den 5. maj 1995 afslørede Buchenwaldklubbens formand Hans Andersen en plade med klubbens navn. Pladen er opsat ved et værelse, der beboes af et af klubbens medlemmer,

Kaj Bagger.

Afsløringen blev ledsaget af en check på 10.000 kr., som bestyrelsesformand Mogens Henrik Nielsen takkede for.

Begivenheden er gengivet på vedstående billede.

Hans Andersen og Mogens Henrik Nielsen ved overrækkelsen af donationen til Bernadottegårdens beboere og afsløringen af Buchenwaldklubbens tavle. (Foto: Else Drejer)

De norske studenter i Buchenwald

Professor em., dr. med. Elling Kvamme, der i 1993 tog initiativ til stiftelse af en forening for de norske studenter, der kom til Buchenwald, og som nu er foreningens formand, har til Buchenwaldlejrens arkiv indleveret en fyldig beretning om tilfangedagelsen, opholdet i Tyskland o.s.v. Elling Kvamme indleder sin beretning med et kort sammendrag, som vi her bringer i oversættelse.

Den 30. november 1943 blev 1200-1250 mandlige norske studenter arresteret. Af disse blev ca. 600 løsladt eller overført til andre lejre i Norge.

Omkring 250 blev sendt til SS-lejren i St. Andreas ved Sennheim i Frankrig. Der blev de tvunget til at iføre sig SS-uniformer, og de blev udsat for systematisk omskoling. Studenterne protesterede og fjernede bl.a. distinktionerne på uniformen. Efter et halvt år med psykisk terror gav SS-officererne op.

De øvrige studenter blev den 7. januar 1944 overført til koncentrationslejren Buchenwald. 120 af disse blev så den 7. juli 1944 transporteret til Sennheim, og resten den 23. oktober.

De allierede styrker rykkede rask frem i løbet af oktober-november 1944. Den 21. november var de brudt gennem de tyske linier ved grænsen til Svejts, nogle få mil fra Sennheim. Studenterne blev da kommanderet til at gå til fods om natten til Freiburg og Burkheim. Gruppen i Freiburg oplevede et ødelæggende bombardement af byen,

mens gruppen i Burkheim blandt andet blev sat til at bemane en færge, som fragtede tyske soldater over Rhinen. Da det var i strid med folkeretten, gennemførte studenterne en strejke. Denne episode udgjorde den farligste situation, de var udsat for under fangenskabets, men ved et sammentræf af omstændigheder undgik de henrettelser. Færgen blev i øvrigt sænket ved bombeangreb samme dag som strejken.

Samtlige studenter blev derefter kommanderet til at gå til fods i fire dage uden mad gennem Schwarzwald til Alpirsbach, hvor de fik en halv liter suppe. Så blev de sendt med tog i fire dage til Buchenwald og fik under denne rejse en halv liter suppe to gange.

Dér måtte de stå 14 timer på appelpladsen uden mad, men blev reddet i første række ved, at de danske politifolk, som var fanger dér, fik smuglet madvarer ind via toilettet.

Studenterne blev interneret i »Kleinelager« til efter jul. Den 1. marts rejste de med tog til Neuengamme, hvortil de ankom den 5. Undervejs oplevede de flere alvorlige bombeangreb. Den 20. april blev de befriet fra Neuengamme af grev Folke Bernadotte og sendt med »de hvide busser« til Danmark og så efter ti dage videre til Sverige. De kom tilbage til Oslo den 24. maj.

17 af studenterne døde under opholdet eller umiddelbart derefter, og senere døde et ukendt antal som følge af forskellige sygdomme.

Buchenwaldklubben - 50 år

Den 19. september 1995 er det 50 år siden, at Buchenwaldklubben i København blev stiftet. I den anledning har vi tænkt os at afholde en STIFTELSESFEST med spisning, musik og dans.

På nuværende tidspunkt er det ikke muligt at give detaljerede oplysninger om stedet for afholdelsen, menuens sammensætning, tidspunkt og pris, samt nødvendigheden af tilmelding.

Vi har derfor nedsat et festudvalg til at arbejde videre med sagen, og resultatet heraf vil blive bekendtgjort i DANSK POLITI, og hvis der kommer et eller andet blad til afløsning af PIGTRAAD, vil det også komme til at fremgå heraf.

Hvis du er interesseret i at deltage i nævnte fest, kan du allerede nu reservere dagen.

Venlig hilsen
BESTYRELSEN.

»De hvide Busser« fra Neuengamme

Den 20. april 1945 kørte en kortege af hvide busser og ambulancer, forsynet med Røde Kors, ind i den tyske kz-lejr i Neuengamme for at befri over 4000 danske og norske fanger.

Den 20. april 1995 kørte atter en kortege af busser og ambulancer over den dansk/tyske grænse ved Kruså. Denne gang var det Dachau-Klubben og Neuengamme-foreningen, der ønskede at markere 50-året for den storstilede redningsaktion og enestående humanitære indsats i tiden umiddelbart før nazismens sammenbrud i Tyskland. Den 20. april var disse fangers personlige befrielsesdag.

De tidligere kz-fanger med pårørende, 160 ialt, blev i Kruså modtaget af en stor folkeskare og hyldet med Dannebrogflag, som børn og voksne havde medbragt. Ved mindestatuen for grev Folke Bernadotte blev der nedlagt krans og blomster, bl.a. af Folke Bernadottes søn, Bertil Bernadotte.

Gennem en flagsmykket by gik turen til Padborg Jernbanestation, hvor der på bane-terrænet i dagens anledning var rejst et stort telt, der skulle forestille en »karantæne-

station«. Her blev fanger og gæster modtaget med musik af Padborg Jernbaneorkester og forplejet af frivillige fra Bov kommunale Redningsberedskab, der gjorde alt, for at de mange mennesker skulle føle sig velkomne og godt tilpas. Blandt gæsterne var repræsentanter fra karantæne-stationen i 1945: Danske Kvinders Beredskab, Civil Beskyttelsens Udrykningskolonne, Jyllandskorpset (frivillige bus- og ambulancechauffører) og en enkelt sygeplejerske. Der var taler ved Bovs borgmester, Jens Aage Helmig, tidl. korpsmester Fl. Truelsen, Gudrun Lund Jensen (DKB) og Ernst Nielsen fra Dachau-Klubben.

Arrangementet blev afsluttet med en smuk mindegudstjeneste i en festligt smykket Bov Kirke, hvorefter Neuengamme-foreningen fortsatte op gennem Jylland, medens Dachau-Klubben blev boende i Frøslevlejren. Begivenheden omkring »Karantæne-stationen« i Padborg var et led i en større minderejse, der tog sin begyndelse i kz-lejren i Neuengamme og sluttede ved Helligåndskirken i København.

Karen Nymand Nielsen

Mange mennesker var mødt frem ved den dansk-tyske grænse den 20. april, da 160 tidligere kz-fanger fra Dachau-klubben og Neuengamme-foreningen og deres pårørende markerede 50-års for redningsaktionen med »De hvide busser«. Ved mindestatuen for greve Folke Bernadotte lagde bl.a. hans søn, Bertil Bernadotte, en krans. Andre krans og blomster blev lagt, og der var faner omkring mindestedet. (Foto: Karen Nymand Nielsen)

Landsforeningen af Erhvervshæmmede
fra Frihedskampen
indbyder til

LANDSMØDE

Tirsdag den 29. og onsdag den 30. august
på Hotel CHRISTIANSMINDE, Svendborg

Arrangør: **SYDFYNS AFDELING!**

PROGRAM

TIRSDAG DEN 29. AUGUST:

Kl. 11.00: Ankomst og check in på Hotel Christiansminde.

Kl. 12.00: Frokost.

Kl. 13.45: Modtagelse på rådhuset.

Kl. 15.30: Landsmøde på Hotel Christiansminde.

Sundtur med »M/S HELGE« for ikke mødedeltagere. (I tilfælde af dårligt vejr bustur på Tåsinge).

Kl. 17.30: Landsmødet afbrydes.

Kl. 18.30: Festsiddag på Hotel Christiansminde.

MENU:

Faseret rødtungefilet m/slikasparges, rejer, dertil champagnesauce og butterdejssnitter.

Kalvesteg calvados. Kalvestegen braiseres i fløde m/honning og kalvesky-saucen tilsættes æbletern og rosiner marineret i Calvados. Pommers risolee, ærter bonnes femmes og grill-tomat.

Blondekurv m/orangeis tilsat kandiserede valnødder og likør.

Kl. ca. 01.00: Natmad.

ONSDAG DEN 30. AUGUST:

Kl. 7.30-9.30: Morgenbuffet.

Kl. 10.00: Landsmødet genoptages.

Kl. 13.00: Frokost.

AFREJSE.

PRIS FOR DELTAGELSE:

Kr. 700.- inkl. overnatning, frokost 29/8, festmiddag med vin, kaffe og natmad samt morgenbuffet og frokost 30/8.

TILMELDING:

Inden 1. august til de respektive afdelinger.

Velkommen 29. og 30. august

HOTEL
Christiansminde

Christiansmindevej 16 · DK-5700 Svendborg
Telefon 62 21 90 00 · Telefax 62 21 60 82

Frøslevfangers mindefest i Sæby

Af Holger Axelsen

Siden befrielsen har en gruppe af Frøslevfanger under ledelse af fhv. vandværksbestyrer N.P. Knudsen, Sæby, været sammen hvert år til befrielsesfest i Sæby. Men med 50-året for befrielsen blev den sidste fest afholdt i dagene 4.-6. maj.

Kun 6 er endnu i live af de 43, som var med fra først af, og derfor besluttede man at standse mindefesterne, som gennem årene har haft stor betydning for modstandsfolkene i fællesskab og samvær.

Mindefesten strakte sig over 3 dage med mindegudstjeneste i kirken og kransnedlæggelse ved en tidligere opsat mindetavle med frihedskæmperes navne, som faldt i kampen mod tyskerne. Desuden blev der afholdt en højtidelighed ved Sæby havn, som under krigen var en kendt og ofte benyttet udskibningshavn for forfulgte jøder, sabotører og andre eftersøgte modstandsfolk. Adskillige fiskere og andre søfarere satte ofte livet på spil med deres uselviske og farefulde sejlads til Sverige med børn og voksne under dæk og retur med våben og ammunition til frihedskæmperne.

Blandt gæsterne var fhv. pilot Rowland Williams og hans hustru Joan, som den 17. maj 1944 var på togt over Nordjylland, hvor det lykkedes ham at nedskyde 4 tyske fly, inden han måtte nødlande i nærheden af Hjalte. Det lykkedes ham at holde sig skjult ved flere ukendtes hjælp på egnen, indtil han den 6. juni af Aså Jens blev sejlet til Sverige., hvorfra turen gik tilbage til England og til nye bombetogter over Tyskland.

Arne Elstrøm med dæknavnet Nybo var forud rejst til Sverige for at skabe kontakt til svenske myndigheder, som indvilgede i at tage godt imod flygtningene, og for at skaffe våben til returlasten. Arne Elstrøm var under krigen ef-

terlyst over hele landet, og der var udsat en dusør på 50.000 kroner for hans pågribelse.

Den 5. maj plantede man et egetræ ved Sæby Ældrecenter, hvor der senere vil blive opsat en sten ved træets fod med påskriften »Freden 5. maj 1945«.

Lørdag den 6. maj blev den egentlige Frøslevfest afholdt på Sæby Feriecenter med ca. 50 deltagere, hvoraf 4 tidligere Frøslevfanger og mange veteraner fra modstandskampen med pårørende.

N.P. Knudsen oplyste, at det nu var den sidste Frøslevfest, idet de tilbageværende

Frøslevfanger ikke så sig i stand til at fortsætte traditionen. Og da det var 50-året for friheden efter de tunge og bestialske besættelsesår, fandt de tilbageværende Frøslevfanger tiden inde til ikke at fortsætte arbejdet.

Den ældste af de tilstedeværende Frøslevfanger var den 88-årige læge Børge Nielsen, og de øvrige fulgte aldersmæssigt lige efter. Sange og taler var fyldt med minder fra besættelsestiden og tiden, der fulgte, og snakken gik ind imellem lystigt trods tunge savn og smertende minder fra og efter krigsårene.

Nogle af Frøslevfangerne

N.P. Knudsen, Sæby

har nedskrevet deres erindringer og erfaringer om besættelsestiden, og flere er igang med tilsvarende arbejdede.

Den onde tid vil ikke gå i glemme.

4. og 5. maj i Frøslevlejren

Af Karen Nymand Nielsen

50-året for Danmarks befrielse blev i Frøslevlejren som så mange andre steder i landet markeret på behørig vis. Ud over den traditionsrige mindehøjtidelighed om aftenen var 4. maj også udbygget med et festligt arrangement om formiddagen. Den selvejende institution Frøslevlejren stod for begge disse 2 begivenheder.

Vorherres sol skinnede fra en skyfri, blå himmel, og ingen 4. maj kunne ønske sig bedre vejrsmæssige betingelser end denne. Kl. 10.00 startede fra sydporten i lejren et optog, bestående af Slesvigske Fodregiments Musikkorps efterfulgt af en deling flotte soldater og en herlig flok skolebørn med bøgegrene og Dannebrogsglag i hånden. De gjorde holdt ved pladsen foran »Prebens sten« og muren for faldne grænsegardarmer. Denne fortsatte i en faneborg af »Grænsegardarmernes Fanekommando af 1969«, Beredskabs-Korpset, Dansk Røde Kors, Frøslevlejrens Venner og Neuengammeforeningen.

Der blev nedlagt adskillige kranser og blomster ved de 2

mindesteder: Forsvarsminister Hans Hækkerup, DSI Frøslevlejren, Frøslevlejrens Venner, Kontaktudvalget, Tårn 5-kommandoen, Dansk-Amerikanere, Grænsegardarmer, Told- & Skatteregion Syd og af pårørende til gardarmer.

Efter at formanden for DSIF, amtsborgmester Kresten Philipsen, havde budt velkommen, blev der holdt tale af forsvarsminister Hans Hækkerup med titlen: »Fred og frihed i det forenede Europa«. Formanden for foreningen »Frøslevlejrens Venner«, oberst N.K. Nørgaard, talte om: »Frihedsbudskabet som jeg oplevede det i lejren«. Senere talte ambassadør K.E. Tygesen fra Bonn om »Det dansk-tyske forhold i dag og i fremtiden«. Talerækken blev afsluttet af Bøvs borgmester, Jens Aage Helmig, med: »Kamp må der til, skal livet gro«. Mellem de gode taler var der koncert ved Slesvigske Fodregiments Musikkorps, en formation jagerfly, der fløj hen over lejren, Sct. Jørgens Kirkes pigekor med 2 yndige sange af Karsten Thomsen og mange fællessange under medvirken af det talstærke publikum på ca. 500 personer, herunder tidl. Frøslev-fanger.

Formiddagen afsluttedes med en rundvisning i lejren og frokost for de indbudte gæster.

Om aftenen var der atter mange mennesker forsamlet i Frøslevlejren, ca. 1000 ialt. Der blev indledt med en koncert ved Padborg Jernbanekorkester, der plejer at underholde os hvert år den 4. maj og ved foreningen »Frøslevlejrens Venners« årsstævner i august md. Omkring den store mindesten ved Hovedvagt-tårnet stod fanebærere fra Frøslevlejrens Venner, Neuengammeforeningen, Beredskabs-Forbundet, Beredskabs-Forbundets Idrætskursus, FN »De blå Baretter« og Hjemmeværnet. Bag stenen stod i en stor halvcirkel med fakler FDF/FPF og Det danske Spejderkorps.

Formanden for DSI Frøslevlejren, amtsborgmester Kresten Philipsen, bød velkommen, og derefter blev der nedlagt kranser og blomster ved mindestenen. Der var 17 ialt: DSIF, Frøslevlejrens Venner og dennes Fond, Kontaktudvalget, Neuengammeforeningen, en tidl. fange fra Californien, en tidl. fange fra Australien, Tårn 5-kommandoen, Beredskabs-Forbundet, Beredskabs-Forbun-

dets Informationsbarak, Danske Kvinders Beredskab, Instruktører fra BF's idrætskursus, Hjemmeværnets Museumsmagasin, Den danske Brigadesamling, Værn om Danmark, FN-museet »De blå Baretter« og Amnesty International. Ulla Christensen fra Padborg Jernbaneorkester afsluttede ceremonien med at blæse »Last Post« - meget smukt og følsomt.

Umiddelbart derefter kom 2 løbere, ti-dobbelte jernmænd fra Aalborg, med fakler og sluttede sig til den fakkelbærende ungdom. De startede fra Skagen den 29. april og havde løbet hele ve-

jen gennem Jylland for at nå Frøslevlejren den 4. maj. I august md. skal de løbe 450 km på 3 dage, nemlig mellem byerne Hiroshima og Nagasaki, hvor atombomberne faldt i 1945.

Alle vandrede derpå til flagstangen på »Appelpladsen«, og efter at frihedsbudskabet fra BBC i 1945 havde lydt, blev flaget hejst, og vi sang: »Altid frejdig, når du går«. Provst Marlys A. Uhrnholt fra Bov Sogn holdt mindeandagt, og vi afsluttede højtideligheden med sangen: »En lærke letted«. Derefter var der sønderjysk kaffebord og fællessang i restauranten.

Den 5. maj kl. 12.00 - på samme tid og sted som i 1945 - var der flaghejsning og mindetale ved oberst N.K. Nørsgaard. Omkring 200 menne-

sker havde fundet vej til denne historiske begivenhed.

Konferencier ved alle 3 arrangementer var Karen Nymand Nielsen.

HORSERØD- OG STUTTHOFFORENINGERNE

Udflugt til Horserød

Torsdag den 22. juni gennemfører vi vor efterhånden traditionsrige udflugt til Horserød. Vi samles ved Per Ulrichs monument HÅBETS PORT kl. 12.00

Efter mindehøjtideligheden køres til Damgården i ko-

lonihaven Pindemosen ved Helsingør. Her spiser vi vore medbragte madpakker og hygger os på sædvanlige, kammeratlige vis.

Bestyrelserne.

SACHAENHAUSEN-FORENINGEN

50 års befrielsesfestlighederne og plenarmødet i Sachsenhausen

Af Peder Søgård

50-året for befrielsen af KZ-Lager Sachsenhausen ved sovjetiske og polske stødtropper den 22. april 1945 blev fejret med et stort anlagt festarrangement i dagene

21.-24. april arrangeret af Landsregeringen Brandenburg. Festlighederne omfattede også Ravensbrücklejren.

Som staten Brandenburgs gæster var inviteret alle tidligere Ravensbrück- og Sachsenhausenfanger og nødvendige ledsagere. Fra Danmark

var der meldt deltagelse af 13 gæster og 13 ledsagere. Yderligere anmeldtes deltagelse af 1121 gæster og 594 ledsagere fra 20 lande. Desværre var enker ikke inviteret trods ISK's anmodning derom. Administrationen af programmerne var imidlertid så smi-

dig og kulant, at mange enker og andre pårørende blev begrundet som gæster.

Formiddagen d. 22. åbnedes en fotoudstilling i det tidligere »Museum der Nationen«. Den er en rejse værd. Der er mange hidtil ukendte fotos udstillet med instruktiv kort tekst på flere sprog. Blandt disse er en serie illegalt optagne af Røde Kors folk som bl.a. viser de myrdede fanger langs dødsruten og SS-vogternes plyndring af de pakker, Røde Kors medbragte til de udsultede fanger. Fra Frihedsmuseet i København havde dr. Morsch lånt en film om befrielsen, som ikke tidligere er vist og som kører uafbrudt på fotoudstillingen. Direktør Morsch førte selv de indbudte gæster igennem udstillingen, der - efter min mening - viser ham som en aktiv, dygtig og kompetent museumsmand.

Om eftermiddagen åbnedes International Sachsenhausen Komité's (ISK-s) Plenarmøde, der forventer 3 repræsentanter fra hver nationale organisation. Med Lilian Olsen, Gerda og Peder Søgård mødte vi fuldtalligt fra

Fra indmarchen til mindehøjtideligheden i Sachsenhausen den 24. april.

(Foto: Gerda Søgård)

Danmark. Desværre manglede repræsentanter fra flere vigtige lande, heriblandt Norge, og mange delegationer var ikke fuldtallige, fx mødte fra SNG kun Mark Tilevitsch. Årsagerne hertil er selvfølgelig vor stigende alder og svigtende helbredstilstand, og, for de østlige landes vedkommende, en håbløs økonomi.

Som indledning til mødet talte formanden for »Beirat« Thomas Lutz, der gjorde rede for rådets sammensætning og arbejdsform, deriblandt det pinlige problem om rådets repræsentanter for de interne-rede krigsforbrydere og nazister 1945-49.

Dr. Günter Morsch redegjorde for programmet for alle festlighederne og forelagde sine ideer om mindstedets form og fremtid. Udstillingerne skal være decentraliserede med mange små, skiftende arrangementer som den netop åbnede fotoudstilling. Han forsikrede igen, at mindstedet om »Speciallager 7«, (om de internerede bødler og nazister) ville blive totalt isoleret fra KZ-mindstedet. Og man har ikke indtrykket af, at denne forherligelse af det »Tredie Rige«s forkæmpere var hans idé. Filmen »Berlinskij Proces« spilles en gang i timen i lejrens lokaler.

Fremtiden byder på forskning i de uhyre mængder, der findes i Moskva, og som endnu ikke er åbnede. Genopretningen og moderniseringen af mindstedet vil koste omkring 20-25 millioner DM, men så bliver det også et fremragende sted både til orientering af offentligheden, særlig ungdommen, og til videnskabelige studier i kamp mod historieforkællingen.

Han afsluttede med at bede ISK om at samarbejde til opbygningen af et aktivt, levende, pædagogisk museum for at give de unge afsky for nazismen, og han indskærpede, at vi ikke måtte lade os splitte og strides indbyrdes, så vi forhindrede i at gennemføre denne plan, som vil strække sig over et århundrede.

Herefter åbnedes plenarmødet med generalsekretær Karl Stenzels redegørelse. Brandenburgeregeringen havde tænkt sig højtidelighederne i 50-året som en økume-

Peder Søgård viser en 9. klasse fra Neuruppin rundt i Sachsenhausen.

(Foto: Gerda Søgård)

nisk foranstaltning og en regeringsreception, men ISK havde forlangt, at det blev en befrielsesfest for fangerne, deres familie og offentligheden. Regeringen havde bøjet sig for vort krav, idet Karl Stenzel havde truet med at hans parti (PDS) i givet fald ville arrangere en folkelig fest ved siden af regeringens.

Der var indlæg af Heinz Junge, Dortmund, Mark Tilevitsch, SNG, Lewinski, Polen, dr. Morsch, og vort ungarske præsidiemedlem.

På grund af den festlige anledning blev mange diskussionsemner udeladt, bl.a. valgene, men Karl Stenzel forlangte dog at blive afløst som generalsekretær, da han fyldte 80 år, og han foreslog en valgt vicepræsident til støtte for Charles Desirat, der går i sit 88. år. Som afløser af ham selv som generalsekretær foreslog han Werner Händler, Berlin.

Om eftermiddagen indledtes mindesmødet i Sachsenhausen med indvielsen af en fællesgrav for ca. 300, der døde i lejren umiddelbart efter befrielsen, da de var så medtagne af sult og sygdom, at den sovjetiske hærs sundhedsvæsen ikke kunne redde dem.

Derefter samledes 15000 mennesker foran Obelisk i lejren, og mindesmødet ind-

ledtes med tale af Charles Desirat og bundesudenrigsminister Kinkel. Ministerens tale blev mødt med uro og fyrråd, da han mindedes de internerede nazister i lejren 1945-49, og senere med en demonstration mod ministeren, idet han med sin hurtige godkendelse af Sloveniens og Kroatiens selvstændighed havde indledt ødelæggelsen af Jugoslavien (sammen med vor udenrigsminister, Uffe Ellemann). Andre talere var Mark Tilevitsch, den polske forfatter Andrzej Szczypiorski, der begge erindrede om den sovjetiske hærs afgørende betydning såvel for vor befrielse som for nedkæmpelsen af Nazismen, og at denne indsats var betalt med 50 millioner sovjetborgeres liv. Disse udtalelser blev mødt med klapsalver.

To grupper ofre, der ikke blev skånet mere end jøderne, men som stadig forfølges, og hvis lidelser i lejrene i høj grad forties, blev repræsenteret af Günter Grau, repræsentant for forbundsrepublikkens forening af bøsser og lesbiske, samt Hugo Franz, repræsentant for centralrådet af Sinti og Roma (sigøjnerne), hvis tab i myrdede relativt set oversteg jødernes, men som kun har svage fortalere internationalt.

Desuden talte præsidenten

for forbundsforfatningsretten, Jutta Limbach, og formand for den nederlandske Sachsenhausenforening, Leo van Deen.

Mindehøjtidelighederne afsluttedes med kransenelæggelse ved krematoriet (»Station Z«).

Næste dag, d. 24. april, afvikledes programmet »Besøgsdagen« med talrige arrangementer (foredrag, film, besøg (fx skibsudflugt til Klinkerwärces ruiner) og først og fremmest rundvisning i lejren ved tidligere fanger af skole- og gymnasieelever. Selv fik jeg selskab af en 9. klasse fra Neuruppin og blev interviewet af elever fra RUC af lokalradioen og fotograferet sammen med et drengekor.

Programmet afsluttedes med uropførelse af den islandske teatergruppes »Islenska Leikhusid« »Wohnt hier ein Isländer?« i Maxim Gorki Theater, Berlin.

En gang, da sandheden var i bad, listede løgnen sig til at stjæle sandhedens klæder. Og siden har sandheden været nøgen.

Persisk ordsprog

BØGER

Steen Steensen Blicher: Tæl også de lyse timer

Eget forlag 1995.

Steen Steensen Blicher, tipoldebarn af vor store digter af samme navn, sad i tysk fængsel fra august 1944 til maj 1945.

Et barnebarn af ham har sørget for, at bedstefaderens beretning om den tid er udgivet i form af en lille bog: »Tæl også de lyse timer«.

Barnebarnet, Annette-Steen Larsen, skriver:

Den 20. april 1945 kom vores farfar hjem fra koncentrationslejre i Tyskland. Han kom hjem med den sidste af de hvide busser, der hentede danske fanger hjem fra Neuengamme.

Under hele vor opvækst mærkede vi ikke noget til de psykiske kvaler, vores farfar uden tvivl må have haft af sit ophold i lejrene og ikke mindst i udstationeringen i togvogne.

Mange år efter hjemkomsten så han i fjernsynet en udsendelse fra det sted, hvor han opholdt sig under krigen. Dette fik ham til at lukke op for de traumer, han bevidst eller ubevidst havde fortrængt i alle årene. Han blev så psykisk påvirket, at han måtte holde op med at arbejde, og for at få løst op for knuderne skrev han sine minder ned.

Uden hans vidende har vi fået minderne trykt og udgivet som bog. Vi mener, hans bog er særdeles læseværdig og særdeles utraditionel, da den er skrevet med en humor og ironi, som kun et oprigtigt positivt menneske er i stand til. Der står meget om de grusomheder, der er begået, men det står ikke mindst mellem linjerne.

Interesserede i bogen kan henvende sig til:

Nich Blicher, Grøfthøjparken 161
8260 Viby J. TLF: 86 28 46 08

Ole Sohn Der var bud efter dem

Forlaget Vindrose
Pris: kr. 248,00

Igen en bemærkelsesværdig bog fra Ole Sohns hånd - eller PCer.

Fire skæbner med ideologisk ståsted i tredivernes og fyrrernes kommunistiske partier og ligeledes medarbejdere ved det nu hedengangne Komintern.

Hårde oplevelser i Moskva, i Hamburg, i Spanien - ja så langt væk som i Kina.

Det bemærkelsesværdige ved bogen er, at den giver et så godt og omfangsrigt billede af de forhold, som arbejderklassens børn, der tog stilling til det samfund, der omgav dem i tredivernes og fyrrernes levede under uden at de blev socialt skadet - man kan vel sige tværtimod.

Alle 4, men dog mest Victor Priess, blev udsat for så mange fornedrelser, at mindre stærke personligheder ville være brudt sammen såvel psykisk som fysisk.

Forfatteren, men også hans personer, er helt fri for fordømmelser af det system, som de var en del af - men også blev udnyttet af. Fri for bevidste fordrejninger, efterrationaliseringer og de fra andre sammenhænge så kendte undladelser er vel bogens særkende.

Ole Sohn har også anvendt og retfærdigt beskrevet det kildemateriale, der nødvendigvis må anvendes i en bog af denne valør.

Sandheden om disse fires kamp mod nazismen og samfundsforsøgene på denne tid i Danmark og andre dele af Europa er værd at læse, når der så samtidigt er - som alle giver udtryk for - både forståelse for paradokset mellem den kommunistiske ideologi og den måde, ideologien blev udført på i praksis.

Det er ingen »koldkrigsbog«, men en godt skrevet og værdifuld bog om de livsbetingelser, som arbejderklassens mennesker levede under.

God fornøjelse,

Kaj Christensen

Besættelsestiden set i knæhøjde

Lars Friis Olsen:
Mørket og lyset. Roman.
FOFO - Forfatterens Forlag,
1995. 120 sider. Kr. 195,00.

Der tales meget om den svinende del af befolkningen, der husker besættelsesårene. Overfor står alle de, der kun kender tiden gennem læsning og andres beretninger. En lille gruppe står imellem de to, nemlig de, der er født i 30'erne, og som, selv om de oplevede de fem besættelsesår og husker meget derfra, kun forstod lidt af, hvad det var der foregik. Hovedpersonen i Lars Friis Olsens bog »Mørket og lyset« er en lille dreng på 5-6 år, der bor i Århus sammen med sine forældre og en lillebror. Han hedder Laurits Ottesen - mon ikke det er forfatteren selv? Bogen kaldes en roman, men er i virkeligheden en række situationsskildringer fra perioden 1943-45, meget præcist husket som set af et barn. I store og små træk hører vi om dagligdagen med rationering og meget andet. Ofte gengiver ordenes stavemåde den lille drengs manglende viden om, hvad det er for noget: »ilde-gale«, jyder for jøder, en »ar-rig« attest, »Råjalerfors« osv.

Aase Beck Eigenbroth

Svært ved at opleve 4. maj som en glædesfest

Claus Bryld: »Hvilken befrielse«.
180 sider, kr. 225, Gyldendals Forlag.

Den 54-årige historiker, docent ved RUC i Roskilde, Claus Bryld, har udgivet en meget spændende og tankevækkende erindringsbog, hvori han dog af og til jonglerer lidt med navne og kendsgerninger. Men alligevel en modig bog om et emne, som mange i hans sted ville anse for noget tabu.

Der var engang 4 advokatbrødre, som sad økonomisk godt i det og var velanskrevne de fleste steder. Men 2 af dem var i 1937 på studierejse i Tyskland og blev fascineret af nazismen. I 1938 gik alle 4 brødre ind i Frits Clausens danske naziparti. Den ældste, H.C. blev snart Clausens nærmeste rådgiver, og han og

Claus Brylds far, Børge, residerede i Clausens forkontor. Det var gennem dem, man fik foretræde hos lægen, partiføreren og den til tider noget fordrudne Frits Clausen. Børge fik efter krigen 8 års fængsel og frakendtes sagfører-bestallingen.

Grundlovsdag 1949 blev han benådet. H.C. fik 15 års fængsel, 1950 nedsat til 12 år. Samtidig benådet.

Tage fik ved Højesteret 8 års fængsel. 1938 var H.C. manden bag oprettelsen af det nazistiske dagblad »Fædrelandet«. De var alle anklaget for højforræderi og for at have påbådet på en nazistisk magtovertagelse, for at have hidset folk op til at gå i tysk krigstjeneste osv. I 1941 var der oprør i partiet mod de 4 magtfulde brødre, som i 1943 meldte sig ud af partiet. På positivsiden tæller, at de flere gange holdt hånden over danske jøder.

Claus Bryld, opkaldt efter Frits Clausen, har som sine søskende haft en omtumlet og efterhånden trist barndom. Det forstår man godt. Faderen kunne være både hård og overfladisk, og forældrenes ægteskab gik efterhånden skævt. Moderen var selv jurist og drev lidt virksomhed, afbrudt af sygdom og forståelige nedture. Bryld har i tidens løb søgt at pløje nogle af begivenhederne igennem. F.eks. været i Tanger for at gense de steder, hvor faderen en kortere tid søgte at drive agentur- og importvirksomhed. Længe syntes Claus nok som sine søskende, at faderen havde ret, når han tit sagde: »Aldrig tale derom, kun tænke derpå«. Altså ydmygelsen og dommene. Claus var 17 år, da faderen døde, bare 50 år gammel. De fik aldrig talt ud om tingene.

En af farbrødrene sagde, han kom i en slags religiøs rus ved nogle af partiets møder. Mindreværd og usikkerhed kan give sig de mærkeligste udslag, gå over i det modsatte. Forresten finder Claus B. ikke, at det var danskerne, som besejrede tyskerne. Nej, det var ene de allieredes indsats. Og han fejrer hellere 8. maj end 4. maj.

Bogen er en søns opgør med sin fars gerninger. Nok ikke uden nogen bitterhed. Men en spændende og anderledes bog her i 50-året for befrielsen og en smule dansk selvglæde, som mange af os ærligt vil tilstå. Modsat Claus...

Johs. Rasmussen

Niels Eigenbroth.
(Foto: Hans Andersen)

Bogen om Eig

Aase Beck Eigenbroth: *Eig*.
63 sider, kr. 60.
Udgivet af 4.Maj Kollegiet i Aalborg.
Distribution: 4.Maj Kollegiet,
Hassersgade 8, 9000 Aalborg.

Redaktør Niels A. Eigenbroth døde i august 1994. Hans efterladte ægtefælle, Aase Beck Eigenbroth, har i den lille bog tegnet et klart billede af sin mand.

Eig var kendt af mange, men kun få kendte ham fra alle de vinkler, der er beskrevet i denne bog.

Bogen beskriver især hans store og modige indsats under krigen, men fortæller også om en mand med et ualmindeligt rigt og aktivt liv, mere end hos de fleste. Eig var en kendt modstandsmand i Nordjylland, bl.a. et meget aktivt medlem af nedkastningschef Toldstrups stab.

Eig var journalist, uddannet som elev ved Aalborg Amtstidende, efter krigen fik han ansættelse ved Jyllands-Posten, fra 1948-1985 som chef for Jyllands-Postens Aalborgredaktion. Ved sin afsked fra dette blad kunne han samtidigt fejre 40 års jubilæum ved samme blad og 50 års jubilæum som journalist.

Eig var opvokset i et hjem præget af Indre Mission, og dette førte ind i et langvarigt og aktivt arbejde for FDF, der stod for en udpræget national og kristen holdning.

Eig påvirkedes efter sin tid i Den Kongelige Livgarde af det nationale og deraf følgende stærke forsvarsvilje.

Hans store engagement i modstandsbevægelsen kom til at præge Eigs liv så meget, at han og hans ægtefælle Ka-

ren 28.09.49 blev udnævnt til eforpar på 4.Maj Kollegiet i Aalborg. »Efor« er græsk og betyder »plejer«, og det tog Eig for dets pålydende - ligesom han tog 4.Maj Kollegiet som et levende monument for frihedskampen meget højtideligt. På kollegiet fik Eig og Karen 30 lykkelige og engagerede år. Karen døde efter lang tids alvorlig sygdom i 1984.

Eig kastede sig over mangt og meget, bl.a. i dannelsen af Hjemmeværnet, i Atlantsammenslutningen, Rebildselskabet, i præsidiets for »Frihedskampens Veteraner«, i forretningsudvalget for Frihedsfonden, hvor han var med til at forvalte den erstatningslov, han kaldte verdens bedste, Rotary m.m. Dertil kommer et meget nært og rigt familieliv, og så var Eig om nogen vennernes ven livet ud.

En meget smuk beretning om et enestående menneskes liv.

Inger Thor Pedersen

Som Frikorpsset og danske nazister så det

Erik Haaest: »Frikorps Danmark på Østfronten 1941-45«.
416 sider, kr. 285, Bogans Forlag.

For en snes år siden skrev Erik Haaest 3 bøger om gamle Frikorpsfolk. Han talte med omkring 200. I dag mener han, at der højst er 50 levende igen. Han skrev også en bog om korpsets første chef, C.P. Kryssing, engang oberstløjtnant i Holbæk. Det er et følelsesladet og særpræget emne. Men Haaest springer rask ud i det. Nu har han så, i 50-året for Danmarks befrielse, lavet en ajourføring og fremskrivning af stoffet. I en bog.

Modstandsmanden Fl. B. Muus sagde i sin tid om de 3 bøger: - De er lige så vigtige for opklaringen af besættelsestidens historie som Jørgen Hæstrups bøger har været det for opklaringen af frihedskampens.

Haaest spørger: Hvem er værst, Hitler eller Stalin? Kun Sverige, Schweiz og Portugal holdt sig neutrale. »In-

formation«s navnkundige redaktør Børge Outze sagde om den »fæle« danske regeringserklæring bare 4 dage efter, at Tyskland var stormet ind i Sovjetrusland 22.06.41: - Kan det undre, at den erklæring fik danske nazister til at vejre morgenluft? Og så, at nogle danske officerer (måske nedbøjede over ikke at have fået kæmpet 09.04.40) og måske af kommunisthad, at de kunne finde på at gå i tysk tjeneste.

4. juli 41 er Frikorps Danmark en kendsgerning. Man kunne melde sig for 2 år, 4 år, 12 år eller for »krigstid«. Flest meldte sig for det sidste. Ja, nogle troede ligefrem, man var helskindet hjemme igen til jul. Korpset kom til Langenhorn kaserne ved Hamburg. Siden til Treskow-lejren i Polen. Og 08.05.42 kommer korpset i funktion. I Baltikum. Bl.a. ved Ilmensøen. Februar 42 forflyttes Kryssing, som ikke var så overbevist nazist, til Waffen SS i Estland, og bliver generalmajor. En kort tid er ærkenazisten, den ærgerrige og lunefulde K.B. Martinsen chef. Så bliver den 36-årige officer fra Livgardens, fhv. Finlands-frivillig C.F. von Schalburg Frikorpssets chef. Men han falder i spidsen for sine folk allerede 02.06.42.

Mandskabet sagde: »Kryssing respekterede vi, Schalburg elskede vi, og Martinsen frygtede vi«. At Schalburg faldt, ville både danske og tyske nazister fejre og bruge som propaganda. Bl.a. i København, hvor prins Harald og hans tysk fødte frue, Helena, mødte. Samt stats-, udenrigs- og forsvarsminister. Tvunget dertil af den tyske udenrigsminister von Ribbentrop. Nu kom en tysk chef, H.A. von Lettow-Vorbeck. Han tiltrådte 09.06.42 og faldt allerede 11.06.42. Skønt tysker ingen brutal type. Så blev Martinsen chef. Frem til 20.05.43. Korpset har store tab. September 42 er man på en måneders orlov i Danmark. Men får overalt en kold skulder. Stemningen i det danske folk er vendt. Tilbage i Baltikum oplever man stadig hårde kampe og store tab og den værste vinter i 130 år på de kanter. 20.05.43 forlægges korpset til Sydtyskland, og

dér holdes afskedsparade. Og der er megen uro.

I februar 43 er Martinsen draget hjem til Danmark. Himmler har nye store opgaver til ham. Han starter terrorkorpset mod den danske befolkning og kalder frækt korpset »Schalburgkorpset«, skønt Schalburgs enke er imod det. En del af korpset er banditter og drager hjem til nævnte terror i Danmark. F.eks. Ejnar »Skræk« Pedersen fra Vejle. Han driver det til SS-specialskole og er 12.09.43 med til at befri Mussolini fra dennes fangenskab. Han er nemlig nu ansat hos SS-oberst Otto Skorzeny. Denne beordrer i 1944 Københavns Tivoli sprængt i luften. Ib Birkedal Hansen er bange for fronten, skyder sig selv i hånden og kommer hjem til Danmark. Bliver én af de værste sadister mod frihedsbevægelsen. Han henrettes som den sidste med dødsdom, 20.07.50. Også Henning Brøndum flygter fra krigstjenesten og bliver som Birkedal en sand sadist. Han sprænger Odenses stolthed, det 175 m høje Odinstårn, i luften og skyder 4 læger på Odense sygehus. I begge dele hjælpede han af Gunnar K-T. Denne har tidligt på krigen hjulpet Werner Best med aflivning af jøder, zigøjnere og polakker i Polen. Brøndum henrettes efter krigen, mens Gunnar K-T aldrig rigtigt får sine ugerninger uddybet. Han slipper ved retten i Bogense med 8 måneders fængsel.

Haaest er ked af, at han ikke må se i de danske arkiver om besættelsen. Iøvrigt mener han, der var 6 gange så mange danske i tysk krigstjeneste - som der var danske frihedskæmpere. Den påstand er lige løs nok, synes jeg. 13.521 dømmes i Danmark for landsforræderi, heraf 787 frontkæmpere, som siden gik i terrortjeneste i Danmark. Ialt kæmpede 6.930 danske på tysk side på Østfronten. Kryssing fik bagefter 8 års fængsel. Gunnar Larsen, berygtet trafikminister og storaktionær i F.L. Smidth-koncernen, gav forresten 1. mill. kr. til Frikorpsset, da det blev startet. Ak ja.

Johns Rasmussen

Da freden brød ud

Jørgen Røjel: »Da freden brød ud«, 154 sider, kr. 198, Samlerens Forlag.

Den nu 79-årige overlæge Jørgen Røjel, Fredericia, der som ung var modstandsmand i Randers og flygtede i en trækieste fra Frøslevlejren, har efter krigen bl.a. skrevet en halv snes bøger, især om krigen og modstanden, og er her på pletten igen.

Ikke alene var han en af hovedfigurerne og værterne, da dronning Margrethe 5. maj besøgte nedkastningspladsen ved Allestrupgård og bagefter Mindelunden i Hvidsten og hilste på de indbudte gæster på Hvidsten Kro, her bl.a. også godsejer Fl. Juncker, nu 90 år, men han har også skrevet en ny bog: »Da freden brød ud«. Her gør han med rette opmærksom på de store, ofte meningsløse tab af menneskeliv den 4. og 5. maj 45. Dels vådeskud o.l., dels tab ved kamp mod Hipo-folkene.

Røjel har også nogle harske bemærkninger om retsopgøret, der sommetider er helt afsporede. Læs kapitlet »Retten bøjes«. Han fortsætter i kapitlet »Privilegerede terrorister«, hvor han rigtigt påpeger, at tiden arbejdede for de hårdst belastede terrorister, idet deres sager blev taget til sidst, så de undertiden slap alt for billigt fra deres mange ugerninger. Bl.a. fordi folkestemningen tit blæser med vinden. Nu, få år efter besættelsen, glemte mange alt om sadismen og de fem hårde år.

Røjel har også et godt øje til mange lunkne, ja nogle tyskvenlige officerer »Den lille generalstab« omkring general Ebbe Gørtz (han vinkede f.eks. farvel til Frikorps Danmark) og Hjalf og Schjødt-Eriksen.

I sin »Efterskrift« siger Røjel, at retsopgøret, hvis Frihedsrådet havde fået sine ideer igennem, kunne være blevet kort, hårdt og retfærdigt. Nu blev det med hans ord: en skamlet. Men, siger Røjel videre, modstandsbevægelsen har da den fortjeneste, at man har genrejst forsvarsviljen i det danske folk. Som Churchill skrev: »Krig er en skændsel. Men slaveri er værre«.

Johs. Rasmussen

MINDEORD

Ernst Jakob Jensen, Græsted

Den 17. april modtog vi budskabet om Ernst Jakob Jensens død. Jakob døde efter længere tids svagelighed og sygdom, og hermed mistede mange en god ven og hans to søstre en elsket bror. Jakob Jensen var født den 3. august 1916 i Vejen som én ud af 7 søskende. Han var aktiv i modstandsbevægelsen. Aktiviteterne strakte sig over mange ting som illegale trykkerier, våben og våbengrupper, flugtruter til Sverige m.m. Jakob blev sammen med flere kammerater arresteret af Gestapo den 18. september 1944 i DSU's Brønshøj afd., hvor man i et nabolokale til foredragssalen, foruden at pakke i tusindvis af illegale blade, planlagde de næste aktioner. De blev ført til et kort forhør i Shell-huset og derfra til Vestre fængsel.

Efter flere strenge forhør under anvendelse af tortur blev Jakob sidst i oktober 1944 ført fra Vestre Fængsel til Frøslev. Herfra kom han den 22. dec. sammen med 119 andre på transport til Neuen-gamme, hvor han som Häftling 68.406 blev indtil 21. april 1945, da han sammen med de sidste danskere og nordmænd blev befriet og ført hjem med de hvide busser.

Jakob Jensen har siden viet sit liv til at hjælpe andre mennesker, dels i FABIANHUS plejehjem i Esrom, som han drev sammen med sin gode ven Leif, men især har han været meget aktiv i arbejdet for sine gamle modstands- og fangekammerater. Han var med i planlægningen af Bernadottegården i Roskilde, nedlagde den 3. grundsten og blev Bernadottegårdens første formand fra 1976 - 1990. Jakob blev i den periode en meget vellidt og afholdt formand af både beboere og personale. Det vakte derfor stor glæde på Bernadottegården, da Jakobs søster, Edith, den

Ernst Jakob Jensen.

26. februar i år donerede en bolig med Jakobs navn.

Ud over sit arbejde for Bernadottegården har Jakob Jensen været formand for Sammenslutningen af danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 siden 1990 og til sin død. Desuden har Jakob været medlem af flere bestyrelser, således f.eks. Fangesammenslutningens Rekreationsfond, Smidstruphyttens fond, Landsforeningen Gestapofangerne, Sjællandsafdelingen, Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen, Landsforeningen Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen, Sjællands afd., Neuen-gammeforeningen og Amicale Internationale de Neuen-gamme.

Jakob var Bernadottegården en stor støtte og vi vil derfor - beboere, personale og bestyrelse bevare mindet

om en god ven, som nu har forladt os.

Ære være Ernst Jakob Jensens minde!

Mogens Henrik Nielsen
Formand for Bernadotte-
gårdens bestyrelse

Man kan narre nogle folk altid og alle folk engang imellem, men man kan ikke narre alle folk altid.

Abraham Lincoln

Dadl dig selv, som du vil dadle andre; undskyld andre, som du vil undskylde dig selv.

Kinesisk ordsprog

Appel

Af Georg Schlätzer

I maj måned 1945, mens Georg Schlätzer var indlagt på Militærhospitalet i København, skrev han dette manende digt. Digtet blev trykt første gang, da Oluf Rikhof satte det på forsiden af det blad for Dalum KZ-fangerne, som han døb-

te Appellen og udsendte marts 1946. Da mange holder af digtet, uanset at det ofte er blevet citeret forkert, har Georg Schlätzer givet sin tilladelse til, at digtet genoptrykkes i vort blad - i den originale og korrekte form.

Georg Schlätzer.

Appel

*En mand falder om paa de Marker
i Sumpen dernede i Syd
en Stakkel, en Samling af Knogler.
Han dør med en pibende Lyd.*

*Den vefulde Dag vinder fremad.
Man ænser ham ikke - et Lig
betyder saa lidt her i Lejren,
i Ondskabens sydende Sig.*

*Han savnes ved Aftenappellen.
Man mangler en Hæftling, javel!
Man tæller og tæller, det tegner
at blive en større Appel!*

*Minutterne vandrer og vandrer,
og Timerne hober sig op. -
Man fryser i Fangekolonnen, -
en sulthærget, sotslaaet Trop.*

*Der skrider en Stønnen i Rækken.
Dér styrter en Stakkel, dér een. -
Skeletterne stirrer i Sløvhed.
Det værker i vandfyldte Ben.*

*De stander i Timernes Myldren.
De styrter af Kulde og Nød.
De fleste faar skænket i Faldet
én Naade - den nænsomme Død.*

*Da finder man ude paa Marken
den Stakkel, der slap med at dø,
de Knogler, hvis Død blev en Pinsel
for styrken paa Galskabens Ø.*

*Appellen bli'r aflyst omsider.
Den kosted' lidt Fanger, javel!
Men Tallet, det stemte i Listen.
- en helvedes herlig Appel.*

Et af de få autentiske fotografier, der findes af appeller i en koncentrationslejr. Billedet her stammer fra Sachsenhausen. Det må være taget af en vagtsoldat, idet det tydeligt fremgår af maskingeværet, at fotografen har befundet sig på et af vagtårnene, da han tog billedet.

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 3. juni 1995

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fungerende fmd.: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. 48 79 45 91.

Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens Allé 48, 4. tv., 2000 Frb., tlf. 31 16 32 84.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.

Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munckerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens allé 48, 4. tv., 2000 Frederiksberg. 31 16 32 84.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42.

Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jakobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby. 45 88 17 21.

Kontoret: Kongevejen 252, 3. sal, 2830 Virum. 45 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. Tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Grønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Syddøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Alice Kofoed, Ølstedgårdsvangen 6, 5230 Odense M., 66 15 89 99.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Syddyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketofte 15, 5700 Svendborg. Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde. 46 75 77 13.

Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Sofiendalsvej 80, 9200 Aalborg SV. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10 41 25.

Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380 Trige, Tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: J.E. FINDERUP, Bernadotteparken 57, Himmelev, 4000 Roskilde, tlf. 42 35 39 11.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Børge L. Olesen, Bernadotteparken 4, Himmelev, 4000 Roskilde, tlf. 42 36 15 22.

Kst. Kass.: Jytte Gajhede, Vejlands Allé 95, 2300 København S, 31 58 16 55.

Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23, 8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøløv Boulevard 12, 2. tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bellahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2. tv., 2650 Hvidovre. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th., 1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredensvej 1 A, 3. th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730 Herlev. 44 94 44 41.

Frihedsfondens postadresse er:

Æbeløgade 1, 2., 2100 København Ø. Telefon 39 27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingsvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.